

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

dostalo se mi té cti napsat úvodník k letnímu dvojčíslu Bulletinu Centra pro lidská práva, které završuje již třetí akademický rok jeho vydávání. Ukončení třetího ročníku s sebou opět přineslo i jisté obměny v redakci. Rozloučili jsme se s Lubomírem Majerčíkem, kterému tímto ještě jednou děkujeme za všechnu práci a podporu a přejeme hodně štěstí v novém působišti. Sekci Mezinárodní trestní spravedlnost převzala Linda Janků, která do nadcházejícího čtvrtého ročníku povede svou vlajkovou loď nepochybně minimálně se stejným úspěchem.

V Bulletinu najdete především pokračování skvělého rozhovoru Moniky Marekové s právním poradcem Radovana Karadžiče Peterem Robinsonem, který se zamýšlí například i nad tím, zda vývoj mezinárodního trestního práva přináší v postkonfliktních

regionech očekávané výsledky, nebo zda by soudní stíhání mělo náležet spíše národním jurisdikcím.

Horké letní dny lákaly k vodě a do hor, avšak nejen za oddechem, ale i za dalším vzděláváním. Helena Bončková proto přiblíží, jak se studovalo evropské právo v srdci českých Krkonoš, Martin Bobák zase přináší zážitky z již tradiční letní školy organizované Evropským univerzitním institutem ve slunné Florencii, která kromě lidských práv a životního prostředí ožila v červnu i fotbalem. Uvnitř vydání dále najdete novinky od štrasburského soudu pro lidská práva, komentář, jak je to vlastně s neslavně proslulým procesem s Pussy Riots, nebo recenzi nové knihy o Karlu Kovandovi Zápasu se svědomím.

Pěkné počtení
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci přeje
Katarína Šipulová

Obsah

Rozhovor s Peterem Robinsonem (2. část): Právní poradce Radovana Karadžiće o tom, jak by zkrátil délku řízení u mezinárodních trestních tribunálů, a proč považuje mnohé procesy na ICTR za nespravedlivé.

Evropské právo nahlížené z krkonošských hřbetů

Dva júnové týdne: EUI. Florencia, étos renesancie a lidské práva.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost |9

Začne MTS vyšetřovat zločiny v Mali?

Rozhodnutí švýcarského soudu popřelo imunitu bývalého alžírského generála

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora: Průlom ve snahách o stíhání Hissene Habrého

2) Evropský systém ochrany lidských práv |12

Co nového ve Štrasburku

Pussy Riot za mřížemi

3) Mezinárodní politika a lidská práva |16

Neklidná hranice Rwandy a Demokratické republiky Kongo

Kdo nahradí Kofiho Annana? Sýrie a mezinárodní diplomacie na rozcestí

Mučením ke zdraví? Porušování lidských práv v jihoasijských zařízeních pro drogově závislé

Probuzení Společné bezpečnostní a obranné politiky: EU schválila tři nové civilní mise pro Afriku

Krach jednání o regulaci obchodu se zbraněmi

4) Česká republika a lidská práva |22

Ústavní soud k odškodnění za majetek na Zakarpatské Ukrajině

V Krupce byla přijata kontroverzní vyhláška

5) Recenze |24

Na břitvě svědomí a loajality: Recenze knihy Karel Kovanda - Zápasy o svědomí

+ **Monitoring lidskoprávních publikací:** Přehled aktuálních článků o lidských právech

Rozhovor s Peterem Robinsonem (2. část)

Právní poradce Radovana Karadžiće o tom, jak by zkrátil délku řízení u mezinárodních trestních tribunálů, a proč považuje mnohé procesy na ICTR za nespravedlivé.

Monika Mareková

Peter Robinson je americkým právníkem s třicetiletými zkušenostmi v trestním právu, který již víc než deset let působí jako obhájce u mezinárodních trestních tribunálů. Byl hlavním obhájcem Josepha Nzirorera, bývalého prezidenta Rwandského národního shromáždění, a v současnosti je hlavním právním poradcem Radovana Karadžiće, někdejšího politického vůdce Republiky srbské. Je nejen skvělým právníkem, ale i velmi příjemným člověkem, se kterým jsem se každodenně setkávala během pracovní stáže u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, kde mi také poskytl tento exkluzivní rozhovor.

Monika Mareková: Jak jste se vlastně dostal k oblasti mezinárodního práva trestního? A co Vás lákalo právě na Haagu?

Peter Robinson: Nalákal mě sem život v Kalifornii, kde jsem pracoval jako prokurátor a pak jako trestněprávní obhájce. Dcera tehdy měla jedenáct let. Celý život bydlela ve stejném domě a navštěvovala tu samou školu, a já jsem z ní chtěl udělat světoobčanku. Proto jsem se začal ohlížet po možnostech práce ve světě, kde bych mohl uplatnit trestní právo, jemuž jsem se vždy věnoval, a má rodina by přitom získala zkušenost s životem v zahraničí. Když jsem se dověděl o Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii, tak jsem ihned požádal o pozici obhájce a rozhodl jsem se do Haagu se svou rodinou přestěhovat na jeden rok. Mojí motivací tedy byla rodina.

MM: Dnes s Vámi ale v Haagu již nežijete...

PR: Ne, manželka žije v Kalifornii, ale snaží se často přijet. Nicméně jako mnozí jiní Američané si na život v cizí zemi nezvykla. Moje dcera byla v posledních letech na univerzitě a od příštího roku jde studovat práva. Právě teď je v Bostonu, ale musím se pochlubit, že se z ní stala světoobčanku. Od jedenácti let, kdy žila v Holandsku, procestovala celý svět, takže můj malý experiment fungoval. Jsem na to hrdý, protože tehdy se jí do Evropy nechtělo. Pamatuji si ji, jak seděla na naší verandě a říkala: „Nechci nenávidět svého tatínka, ale proč mě chce přestěhovat do Holandska?“ Teď je ale šťastná, že jsem to udělal.

MM: Byl jste někdy osobně osloven některou z obětí obviněných, které jste obhajoval? Vyhrožoval Vám někdo?

PR: Dostal jsem několik nenávistných emailů od lidí z Balkánu v klasickém stylu: „Jak můžete obhajovat takového

člověka?“, ale nebylo to nic vážného. Potkal jsem i několik obětí mého klienta, a když jsem s nimi mluvil, byli velmi zdvořilí a vůbec ne konfrontační. Myslím, že chápali mou roli. Ve Rwandě to bylo už trochu horší. Když jsem tam jel poprvé, musel jsem být doprovázen ozbrojenou eskortou, kterou tvořilo dvanáct vojáků. Nepovažoval jsem to za nutné, ale lidé na ICTR si tehdy mysleli, že by bezpečnost obhájců mohla být ohrožena. Výrazně mi to však vadilo v práci, protože se zkrátka nemůžete objevit u svědka doma se dvěma auty plnými vojáků. Častokrát jsem jim proto dal volno a nic se mi nestalo. Nikdy mi nebylo přímo vyhrožováno. Jeden z mých kolegů byl ale ve Rwandě zatčen za popírání genocidy, což bylo velmi vážné. Zastával názor, že Hutuové neměli žádný plán na spáchání genocidy a vláda, která je teď složená z Tutsiů, ho dala zatknout a nechala ho nějakou dobu ve vězení.

MM: Prohlašoval to během soudního řízení?

PR: Během řízení i mimo něj. Je profesorem, takže o tom napsal i pár článků a zorganizoval několik konferencí. Nakonec ho propustili ze zdravotních důvodů, ale pořád tvrdí, že ho budou stíhat. Já jsem byl kvůli tomu málem odsouzen za pohrdání soudem, protože tehdy měl zrovna pokračovat proces s mým klientem. Na znak protestu jsem však pokračovat odmítl, protože obhájci by neměli být odpovědní za to, co řeknou v zájmu obhajoby svého klienta. Řekl jsem si, že takovou práci nechci dělat a odmítl jsem pokračovat v procesu, načež mě obvinili z pohrdání soudem, ale pak obvinění stáhli.

Peter Robinson | Zdroj: Archiv Petra Robinsona

Budova ICTY | Zdroj: Wikimedia Commons | Autor: J. Nitzsche

MM: Myslíte, že ICC má lepší podmínky pro obhájce než ad hoc tribunály ICTY a ICTR?

PR: Na ICC mají obhájci stále kanceláře, což je velmi užitečné, protože když máte lidi, kteří neustále sledují vývoj judikatury, nemusíte znovuobjevovat objevené. U ICTY a ICTR týmy obhájců často dělají tu samou práci, kterou již jiné týmy udělaly, ale nevědí o tom. Na ICC mají kontinuitu, což je velmi užitečné. Z tohoto pohledu se mi líbí víc systém na ICC.

MM: Až skončí proces s Karadžićem, tak byste chtěl případ před ICC?

PR: Ano. Naučil jsem se však, že je lepší dělat vždy jen na jednom případě, protože Karadžićův případ je opravdu práce na plný úvazek. Ještě když byl Karadžićův proces na začátku, tak jsem pracoval také v Arushi, což bylo velmi náročné. Nedokázal jsem ani pro jednoho z mých klientů odvádět takovou práci, jakou bych chtěl, protože jsem se nemohl soustředit jenom na jeden případ. Proto chci počkat, až Karadžićův proces skončí, a pak se poohlédnu po dalším případě.

MM: Tušíte, kdy by mohl Karadžićův proces skončit?

PR: Myslím, že někdy během roku 2014.

MM: Myslíte si, že existuje možnost, jak zkrátit nepřiměřenou délku řízení u mezinárodních trestních tribunálů?

PR: Myslím, že obvinění by měla být koncentrovanější a jejich rozsah snížen. Délku řízení protahuje obrovský rozsah obžaloby. Kdyby byl Karadžić souzen jen za nejhorší věc, za kterou má být odpovědný, což je podle mě Srebrenica, celý proces mohl být ukončen přibližně za rok, protože obžalobě trvalo asi čtyři měsíce přednést všechny důkazy o Srebrenici. Místo toho ho ale chtějí soudit za všechno, co spáchal, a proto bude proces trvat asi čtyři roky. Podle této teorie postupovala prokuratura

třeba v případě Lubanga před ICC. Proces sice kvůli porodním bolestem ICC a zejména úřadu prokurátora nefungoval úplně nejlépe, ale jsem přesvědčen, že tohle je způsob, jakým by se procesy v budoucnu měly vést – zaměřit se na nejhorší věc a omezit rozsah obžaloby tak, aby proces mohl být ukončen v rozumném čase.

MM: Někteří odborníci tvrdí, že rozvoj mezinárodního trestního práva byl v posledních dvaceti letech příliš

rychlý a kritizují dogmatické nedostatky, obrovské náklady a nejasný vliv na prosazování stability v dotčených regionech. Souhlasíte s touto kritikou nebo myslíte, že zatím je vývoj v pořádku?

PR: Ne, souhlasím s kritikou. Upřednostňuji soudní procesy v národních jurisdikcích, kde došlo ke spáchání zločinů, a to hned z několika důvodů. Obžalovaní spíše vyjeví pravdu, protože nacházejí porozumění v jejich kultuře a nejsou souzeni lidmi, kteří do jejich kultury nepatří. Také doma cítí za svá svědectví větší zodpovědnost, než když přijedou svědčit na neveřejné jednání do Haagu. Pokud je možné, aby se proces uskutečnil v regionu, kde ke spáchání zločinu došlo, tak je to nejlepší. Druhou nejlepší možností jsou hybridní tribunály jako například tribunál pro Sierra Leone nebo částečně v Kambodži, které zabezpečují maximální místní participaci.

MM: Myslíte si, že obviněnému může být zaručen spravedlivý proces, pokud bude souzen jenom před národními soudy?

PR: Závisí to na politických okolnostech v dané zemi. Kdybych byl synem Muammara Kaddáfího, opravdu bych teď nechtěl být souzen v Libyi. Preferoval bych ICC, ale na druhou stranu, ICC také není zárukou absolutně spravedlivého procesu. Domnívám se, že pokud národní soudy prokážou, že jsou schopné zaručit spravedlivý proces, tak by jim mělo být umožněno jej vést.

MM: Je známo, že na mezinárodních trestních tribunálech kritizujete některé aspekty spravedlivého procesu. Jaká zlepšení spravedlivého procesu byste navrhnul?

PR: Zejména bych zúžil rozsah procesu tak, aby byly případy lépe uchopitelné. V Karadžićově případě jsme zaplaveni obrovským množstvím dokumentů od prokuratury, ale nedokážeme v nich najít nic použitelného. Dále považuji za nespravedlivé, že je možné připouštět důkazy

jako rozhodnuté skutečnosti („adjudicated facts“)[1] a dokumenty, s nimiž nebyl svědek konfrontován v soudní síni („bar table documents“), nebo výpovědi svědků podle pravidla 92bis bez toho, aby bylo možno svědky podrobit křížovému výslechu. Takové důkazy by měly být přípustné jen v ojedinělých případech. Abych to shrnul, procesy by měly být užší, ale obviněný by měl mít možnost zpochybnit všechny důkazy, které jsou proti němu předloženy.

MM: Máte nějaké další důvody pro tvrzení, že procesy na mezinárodních trestních tribunálech nejsou spravedlivé?

PR: Já si vlastně myslím, že tyto procesy mohou být spravedlivé, obzvláště na ICTY jsou většinou spravedlivé. Jenom systém je nastaven tak, že se můžou stát lehko nespravedlivými, ale aspoň tady na ICTY mají na rozdíl od ICTR schopné lidi. Na rwandském tribunálu schopné lidi nemají, mnohé procesy jsou nespravedlivé a odsuzují nevinné nebo osvobozují vinné. Rozsudky ICTY mi připadají přesnější. Oba tribunály mají téměř stejný statut, stejná pravidla, ale liší se v kompetentnosti jednotlivců. Systém tedy může být zneužit a vést k nespravedlnosti, ale klidně může pracovat i velmi dobře.

MM: Myslíte si, že je to způsobeno i politickým tlakem, který Rwanda vyvíjí, aby někteří lidé nebyli osvobozeni a naopak, aby zase jiní nebyli ani obviněni?

PR: Ano, určitě. Politický tlak je také důležitý faktor, ale jsou tu i jiné věci, které jsem postřehl během osmi let, co jsem u ICTR strávil. Rwandané před soudem klidně lžou a nemají pocit, že by to bylo něco špatného. Soudci z Rwandy nedokážou rozlišovat, kdy lidé lžou a kdy mluví pravdu, neumějí posoudit důvěryhodnost svědků. Lidé z Rwandy mají vůči obviněným v Arushi velmi negativní postoj, protože vláda chce, aby byli usvědčeni. Proto si myslím, že byli usvědčeni i nevinní. Ti se třeba nenacházeli na místech, kde podle svědků měli být, neudělali věci, které svědci řekli, že udělali, ale soudci neuměli správně zhodnotit důkazy, protože s tím neměli zkušenosti. Ve Rwandě měli ale také místní gacaca soudy, které se dobraly ke správným výsledkům častěji, protože místní lidé věděli, co se doopravdy stalo, a nikdo by se neodvážil vymýšlet příběhy, které svědci říkají v Arushi. Na gacaca soudech by všichni věděli, že lžou, proto se ukázalo, že jsou mnohem spolehlivějším způsobem, jak se dopátrat pravdy.

MM: Nebyly ale gacaca soudy trochu zaujaté, protože do nich byla zahrnuta celá místní komunita bez dohledu mezinárodního společenství?

PR: Ano, soudy probíhaly dokonce bez obhájců, takže systém není dokonalý, ale z mé vlastní zkušenosti byly v případech běžných pachatelů ku prospěchu obviněných. Ve většině případů pokud obvinění doznali viny, tak byli souzeni shovívavě, a pokud byli opravdu nevinní a řekli svou verzi příběhu, která byla pravdivá, tak byli osvobozeni mnohem snadněji než u mezinárodního tribunálu. Systém měl sice svoje problémy, ale myslím, že pro zjištění pravdy byl lepší než mezinárodní tribunál.

MM: Občas zaslechneme, že mezinárodní trestní tribunály jsou komplikovány politikou a diplomacií v kritických situacích. Mohl byste se vyjádřit k informaci, že Richard Holbrooke v polovině 90. let, pravděpodobně v červenci 1996, ujistil Radovana Karadžiće, že pokud opustí politiku, tak nebude stíhán mezinárodním trestním tribunálem v Haagu?

PR: Karadžić to tvrdí a my jsme to velmi poctivě zkoumali. Pátral jsem po tom i já osobně. Obrátili jsme každý kámen, abychom zjistili, co může být prokázáno. Pokusili jsme se sledovat všechny stopy mířící z USA a jiných míst a našli jsme 22 svědků, kteří potvrdili, že Holbrooke to opravdu slíbil. Svědci byli u jejich schůzí nebo o tom slyšeli později. Myslím, že Karadžićovi se podařilo prokázat, že Holbrooke mu beztrestnost skutečně slíbil, ale tribunál jeho tvrzení i tak odmítl a prohlásil: „I kdyby takový slib existoval, Holbrooke neměl oprávnění od Rady bezpečnosti OSN, aby jej učinil.“ Proto bych doporučil každému, kdo bude v budoucnu diplomatem ujištěn, že nebude stíhán, aby si raději vyžádal rezoluci Rady bezpečnosti OSN.

MM: Děkuji za Váš čas. Chtěl byste na závěr ještě něco vzkázat čtenářům Bulletinu?

PR: Chtěl bych říct, že po třiceti letech právnické kariéry ta největší věc, která mě každý den posouvá dopředu, je představa, že moje práce má smysl a něco v tomhle světě měním. Proto bych chtěl vyzvat všechny, kdo si tento rozhovor budou číst, aby se pokusili dělat něco smysluplného a měnit svět. Bez ohledu na to, jestli se snažíte dělat něco v malém nebo ve velkém rozsahu, pokud děláte svět lepším pro druhé, je to velmi vděčná práce, která Vás bude vnitřně naplňovat.

Poznámky

[1] Na základě článku 94(B) Jednacího řádu ICTY může senát bez dalšího zkoumání připustit jako důkazy skutečnosti, o kterých bylo rozhodnuto v předchozích případech Tribunálu.

Evropské právo nahlížené z krkonošských hřbetů

Helena Bončková

Studentská organizace Common Law Society letos uspořádala letní školu zaměřenou na právo Evropské unie - „EU Law: The View from a Mountain“. Bylo tomu tak poprvé a hned úvodem nutno podotknout, že to byla premiéra vyloženě úspěšná. Dva červencové týdny strávené pod krkonošskými vrcholy ve Špindlerově mlýně rozhodně nelituji. Letní škola si svým obsahem a kvalitou přednášejících v ničem nezařadila s obdobnými letními školami pořádanými v Budapešti (Weilerova „Total Law“) nebo ve Florencii („Academy of European Law“), které jsem měla v předchozích letech rovněž možnost absolvovat. Naopak v mých očích je dokázala v mnohém překonat.

Osobně mě nadchla už samotná představa kvalitní letní školy v České republice. Byť chápu, že pro mnohé je cestování za novými poznatky do atraktivních destinací v zahraničí lákavou vidinou, v mém případě však byly prázdninové tužby po roce stráveném v zahraničí přesně opačné. Cena letní školy ve výši 12 600,- Kč mi přišla přiměřená, většina studentů si ji navíc při troše šikovnosti může nechat proplatit z univerzitních stipendijních fondů. Proces přihlášení a veškerá administrativa byla sympaticky jednoduchá. Ke stručné elektronické přihlášce stačilo zaslat životopis a případná doporučení. O letní školu byl zájem hned napoprvé, přijata byla zhruba třetina přihlášených uchazečů. Mezi účastníky převládali čeští a slovenští studenti, i když většina z nich primárně studovala v zahraničí. Druhá půlka účastníků však byla umně vybrána z řady dalších členských států EU, Číny a Tajwanu. Ve výsledku tak o zajímavé diskuze a různorodost pohledů a názorů nebyla nouze. Vyučujícím jazykem byla samozřejmě angličtina.

Hlavní kurz věnovaný veřejnému právu EU byl přednášen Janem Komárkem a společně s prakticky orientovanými semináři vedenými odborníky z praxe pro mne představoval jednoznačně nejzajímavější bod programu. V tomto ohledu mám za to, že krkonošská letní škola předčila i výše uvedené kurzy v Budapešti a Florencii. V Budapešti jsem komplexnější a jednotlivá témata spojující kurz postrádala, v důsledku čehož se někteří přednášející ve svém výkladu překrývali. Ve Florencii mne obdobný kurz věnovaný konstitucionalizaci unijního práva příliš nenadchnul, byť byl přednášen charismatickým Franzem Mayerem, v zásadě se však jednalo o základní kurz z dějin evropské integrace a základů unijního práva. Komárkův kurz byl naopak jednoznačně pokročilý, zároveň však dostatečně komplexní a zasazený do politicko-právního kontextu. V probírané látce se tak neztratili ani studenti politických věd ani právníci.

COMMON LAW SOCIETY

SUMMER SCHOOL ['12]
<http://summer.society.cz/>

EU LAW
THE VIEW FROM A MOUNTAIN
JULY 1 - JULY 15, 2012

DISTINGUISHED LECTURES
BY ADVOCATE GENERAL ELEANOR SHARPSTON
AND PROFESSOR DAMIAN CHALMERS

LECTURERS FROM TOP EUROPEAN UNIVERSITIES AND LEGAL PRACTICE
workshops - MOOT COURT - sports - trips - wellness - ... and much more!

Nesrovnatelnou výhodou oproti jiným letním školám byl příjemný mix teorie a praxe. Hlavní kurz byl doplněn tematickými semináři s odborníky z praxe, jmenovitě s vedoucí oddělení Senátu ČR pro EU Adélou Šuchmanovou, advokátem Petrem Břízou, soudcem Janem Passerem, vládním zmocněncem pro zastupování ČR před Soudním dvorem EU Martinem Smolkem nebo vedoucím odboru unijního práva ministerstva zahraničních věcí Emilem Rufferem. Nevýhodou těchto seminářů mohlo být jejich zasazení do českého kontextu, čímž v očích zahraničních účastníků letní školy patrně ztrácely na atraktivitě. Hlavní kurz byl dále doplněn specializovaným kurzem Michala Bobka, jenž se věnoval vnějším limitům unijního práva, a dále několika přednáškami z úst hostujících vyučujících, konkrétně Damiana Chalmerse, Stefana Van den Bogaerta, Florise de Witte, Alexandra Saydé, Mateje Avbelje a Alicie Hinarejos. Ve výsledku tak byl program bohatý jak na témata, tak na diskuse se zahraničními přednášejícími zvučných jmen, a to vše ve vyloženě neformálním a sympatickém prostředí krkonošské boudy. V mých očích bylo jedinou pihou na celkové kráse programu možná zbytečně překrývající se téma měnové krize (Chalmers, Bogaert, Hinarejos). Na druhou stranu je třeba otevřeně přiznat, že problematika měnové unie mým šálkem čaje není, byť se momentálně nepochybně jedná o „být či nebýt“ současné unijní politiky.

Jednoznačným pozitívom letní školy byla skutečnost, že se většina přednášek odehrávala na čerstvém vzduchu. Sluncem spálené nosy tak střídala lehká epidemie rýmyček a naopak, ale už kvůli těm výhledům na zelené vrcholky to stálo za to. Jednotlivé kurzy byly doplněny řadou doprovodných studijních materiálů, nicméně pouze v elektronické podobě. Svým objemem si však nezapadly se standardními semestrálními univerzitními kurzy. Materiály byly navíc dostupné v dostatečném časovém předstihu, takže se do nich ti poctiví studijní nadšenci mohli zakousnout již několik týdnů před zahájením letní školy. Skutečným nočním ptákům a na studentské párty a krkonošské krásy vysoce odolným jedincům se pak mohlo podařit na četbu vyšetřit i několik hodin v průběhu samotné letní školy. Zajímavou třešničkou na dortu oficiálního programu představoval moot court, do něhož se mohli přihlásit všichni účastníci letní školy. Pro velký zájem však nakonec soutěžily pouze čtyři dvoučlenné týmy. Pro mne osobně byla účast v moot courtu premiérová a trochu intenzivnějšího studijního záprahu rozhodně nelituji. Byla to po všech stránkách přínosná zkušenost, stejně jako celá krkonošská letní škola unijního práva. Takže suma sumárum: palec nahoru!

Dva júnové týždne

EUI, Florencia, étos renesancie a ľudské práva.

Martin Bobák (autor je študentom Právnickej fakulty MU)

Dvadsiatytretí ročník letnej školy ľudských práv v prostredí toskánskej Villa Schifanoia, kde Giovanni Boccaccio kedysi napísal slávny Dekameron, ponúkol okrem každoročného pravidelného *general course* aj zvláštne kurzy zamerané na ľudsko-právny rozmer ochrany životného prostredia. V prvom rade je nutné podotknúť, že EUI (European University Institute) skutočne svedčí jej vychýrené meno. Okrem pompéznej budovy Villy a záhrady á la Versailles nás privítali priateľsky naladené

administrátorky letnej školy, ktoré pripravili prehľadné organizačné zázemie pre účastníkov aj pre hosťujúcich lektorov. Prvý týždeň sa niesol hlavne v znamení prof. F. Francioniho, ktorý si pre nás pripravil general course. Postupne sa v priebehu dvoch týždňov výuky vystriedali za katedrou poprední odborníci, ktorí nám predstavili aspekty vzťahu ľudských práv a práva na priaznivé životné prostredie.

Prof. Francesco Francioni je v súčasnosti jedným z troch riaditeľov Akadémie európskeho práva. Ešte pred prvou lekciovou predstavením EUI ako inštitút vzniklý z myšlienky európskej integrácie, a to rukami prof. Antonia Cassese a prof. Josepha H. H. Weilera. Prof. Francioni postupne uvádzal ostatných našich lektorov a zúčastnil sa aj barbecue, ktorého účelom bolo zblížiť študentov letnej školy a prítomných lektorov. Niektorým z nás sa nepochybne podarilo s ním zblížiť pri káve aj mimo prednáškovú sálu. Prof. Francioni energicky prednášal o vývoji ľudských práv, pričom jednotlivé lekcie boli zamerané na individuálny a kolektívny prístup k ľudským právam, skupinové práva a sebaurčenie, právo na priaznivé životné prostredie, ľudské práva a kultúru, sociálnu spravodlivosť a napokon inšpirujúce pohľady na budúcnosť ľudských práv. Jeho prednášky boli prepletené znalosťami a zážitkami z praxe, pretože okrem úctyhodnej akademickej kariéry bol prof. Francioni napríklad dlhoročným členom UNESCO World Heritage Committee. Podieľal sa aj na príprave niekoľkých medzinárodných zmlúv a dokumentov v rámci Organizácie spojených národov.

Ako druhý v poradí sa nám predstavil prof. Alan Boyle (University of Edinburgh), ktorého dynamická a na intonáciu bohatá angličtina sa výrazne odlišovala od všadeprítomného talianskeho akcentu. Prof. Boyle okrem akademickej kariéry zastupuje strany sporu napr. pred Medzinárodným súdnym dvorom v známych sporoch ako Pulp Mills Case (ICJ, 2006-9); Aerial Spraying Case (ICJ, 2008-); Whaling Case (ICJ, 2010-) a Chagos Islands Arbitration (PCA, 2011-), alebo vystupuje ako poradca pri niektorých významných konfliktoch v oblasti medzinárodného práva. Prof. Boyle dlhoročne spolupracuje s prof. Francionim napríklad na formulovaní medzinárodných zmlúv.

Prof. Natasha Affolder (University of British Columbia) ponúkla kritické zhodnotenie role NGOs, korporácií ale aj „power & knowledge“ pozície expertov a nimi vytváraných indikátorov v právne-sociálnej sfére ochrany životného prostredia. Prof. Affolder sa od ostatných lektorov dokázala odlíšiť práve otvorením otázky transnacionalizácie problémov životného prostredia. Lekcie prebiehali interaktívnou formou, kedy prof. Affolder na základe podnetov z auditória štrukturovala prístup k preberaným témam. Pravdepodobne najlepší zážitok z organizácie a predstavenia problému na EUI som si odniesol práve z jej lekcíí.

Účastníci letní školy EUI, 2012 | Zdroj: osobní archiv autora

Sala Europa | Zdroj: osobní archiv autora

Bývalý nemecký sudca odvolacieho súdu prof. Ludwig Kramer (University College London) poskladal svoje lekcie na základe dlhoročnej práce s prístupom k environmentálnej spravodlivosti. Zameral sa na pozíciu a prístup individuálnych subjektov v prostredí práva EU. Veľká časť jeho lekcí následne smerovala ku kritizovaniu práva EU, ktoré nesleduje štandardy princípov a pravidiel dohodnutých v Aarhuskom dohovore.

O korporátnej zodpovednosti v oblasti životného prostredia prednášala Dr. Elisa Morgera (University of Edinburgh). Počas lekcí nám predstavila množstvo nezáväzných nástrojov regulácie a ochrany životného prostredia, pričom poukázala na vzrastajúcu dôležitosť takto dohodnutých mechanizmov. Dr. Morgera vniesla do svojich lekcí koncepty korporátnej „due diligence“ za potenciálne environmentálne škodlivé jednanie a odhalila mnohopočetné a efektívne fungujúce zoskupenia privátnej kontroly medzinárodných štandardov ochrany životného prostredia.

Emeritný profesor Ben Boer (Sydney Law School) poukazoval na rozsiahle spoločenské zmeny pacifických komunit a národov spôsobené núteným sťahovaním z postupne zaplavovaných ostrovov. Regulácia globálneho otepľovania prostredníctvom medzinárodného práva nedosahuje uspokojujúcich výsledkov. Práve preto je potrebné vyvinúť mechanizmy odškodnenia najviac poškodených komunit (napríklad v Pacifiku), ktoré sú ohrozené a v najbližších rokoch budú musieť opustiť rodné ostrovy, hľadať nové miesto pre život a novú štátnu príslušnosť. Keď oceán zaplaví obývaný ostrovný štát, zanikne územie tohto štátu. Z medzinárodno-právnej podmienky nutnosti územia napokon zanikne aj samotný štát. Ktorý štát prijme ostrovanov - ľudí bez občianstva na svojom území? Aj takéto otázky sme riešili počas komplikovaných diskusií s prof. Boerom.

Genézu medzinárodnej jurisprudencie v oblasti práva na priaznivé životné prostredie analyzoval posledný prednášajúci prof. Riccardo Pavoni (University of Siena). Poukázal na spoločné znaky a vzájomné odlišnosti argumentácie v regionálnych systémoch Európy (Európsky súd pre ľudské práva), Afrického súdu pre ľudské práva a Inter-amerického systému ochrany ľudských práv. V pozadí jeho prednášok sa vznášali myšlienky načrtnuté prof. Francionim počas general course, a to najmä potreba medzinárodného zdôraznenia kolektívnej povahy ľudských práv.

Striktne individuálne vnímanie oklieštuje ľudské práva od ich sociálneho kontextu.

Hostujúci lektor prof. A. A. Yusuf (somálsky sudca Medzinárodného súdneho dvora) odprednášal lekcii o vývoji ponímania ľudských práv, vzťahov medzi právami, ľudskými vzťahmi a vzťahmi k prírode na africkom kontinente.

Azda som ešte nenapísal, kto sú obyčajne účastníci letnej školy. Okrem elitných lektorov každoročne prichádzajú doktorskí študenti, ktorých označujú za „researchers“, profesionáli zo súdnej, advokátskej, vládnej praxe a napokon i reprezentanti nevládných organizácií. Kolektív účastníkov je rôznorodý (v mojom kurze od Filipín cez Švédsko až po Kolumbiu a Peru) a rôznoveký (od 23 až po cca 70 rokov). Moje skúsenosti hovoria, že všetci sú priateľskí, chcú sa o vás a vašej práci a krajine dozvedieť zaujímavosti a tak isto vám porozprávajú aj o ich cestách v práve. Debata počas obedných páуз sa pravidelne premenila na skupinovú diskusiu o problémoch načrtnutých v predchádzajúcich prednáškach, no niekedy sme museli skončiť v najlepšom kvôli ďalšej lekcii. Po akademickom programe sme obyčajne navštevovali knižnicu – bývalý archív Rady Európy, kde sme študovali texty a judikatúru k nasledujúcim lekciam. Florencia je mestom renesancie, plným kultúrnych a historických pamiatok. Okrem čulého turistického ruchu ale vo večernom meste pulzuje aj taliansky život plný zábavy. Počas môjho pobytu v meste sa napokon hralo aj EURO 2012 a Taliani živo podporovali svoj futbalový tím až do finále súťaže. Nezabudnuteľná atmosféra večerného mesta.

Ako osadenstvo tohoročného ľudskoprávneho kurzu sme mali príležitosť brainstormovať tému specialized course ďalšieho ročníka tejto akcie. Pre potenciálnych záujemcov zverejním, že to bude extra-teritoriálny dosah ľudských práv!

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Začne MTS vyšetřovat zločiny v Mali?

Anna Matušinová

Vláda Mali vyzvala Mezinárodní trestní soud (dále také MTS), aby začal vyšetřovat události, které se v této africké zemi staly od ledna 2012. Podle dopisu, který vládní delegace předala žalobkyni Fatou Bensouda v polovině července, nejsou národní soudy schopné stíhat či soudit údajné pachatele zločinů podle mezinárodního práva.

Mezinárodní trestní soud má posoudit zločiny, které měly být spáchány od znovurozhoření dlouhodobého konfliktu v polovině ledna. Na jeho jedné straně bojuje státní armáda, na druhé povstalci ze severu země. Povstalci se však dále dělí na dvě skupiny. Tradiční opozici proti centrální vládě zaujímá kmen Tuarégů,[1] který usiluje o nezávislost. Tuarégové jsou od roku 2011 zformováni do Maliské národní osvobozené armády. Druhou bojující silou představují islamisté ze skupiny Ansar Dine, kteří mají být údajně napojeni na síť Al-Káida. Islamisté chtějí v Mali zavést právo šaría, kategoricky však odmítají rozdělení země. Obě skupiny spolu nejprve bojovaly proti centrální vládě, přičemž slavily pouze dílčí úspěchy. Průlom nastal v březnu, kdy využily vojenského převratu a vytlačily vládní vojska ze severu země. Po počáteční spolupráci však v tomto okamžiku mezi nimi nastal rozkol a obě skupiny začaly mezi sebou bojovat, přestože jejich společným nepřítelem i nadále zůstává vláda. Zatímco islamisté se snaží v Mali zavést právo šaría, separatisté (Tuarégové) vyhlásili nezávislý stát. Stát Azavad se nachází na severním území Mali a byl vyhlášen 6. dubna 2012, mezinárodní společenství ho nicméně neuznalo a v dohledné době pravděpodobně svůj odmítavý postoj nezmění.

Vojenský převrat, který na konci března zkomplikoval nepřehlednou situaci, provedla část armády přejmenovaná na Národní výbor pro obnovu demokracie a míru. Prezident a vláda byli svrženi kvůli údajné neschopnosti řešit problém s povstalci. Junta rozpustila instituce a pozastavila platnost ústavy. Africká unie prakticky ihned uvalila na Mali finanční a další sankce (mimo jiné zmrazení účtů a zákaz cestování), zároveň zemi pozastavila členství. Stejně se zachoval i hospodářský blok zemí západní Afriky ECOWAS poté, co junta nesplnila jeho požadavek

a nepředala moc do rukou lidu. ECOWAS též pohrozil vojenskou intervencí; tu nakonec neprovedl, v červenci se však obrátil na MTS s žádostí, aby vyšetřil události v Mali.[2] Vzhledem k intenzivnímu tlaku mezinárodního společenství byla junta nucena předat moc prozatímní vládě na konci dubna, ponechala si však významný vliv na klíčové pozice.

Již 30. května maliská vláda rozhodla, že se obrátí na MTS, aby prošetřil situaci v zemi (Římský statut ratifikovala v roce 2000). V tomto kroku ji utvrdilo i ničení hrodek v Timbuktu, které započala na přelomu června a července islamistická skupina Ansar Dine. Hrobky byly 1. července zařazeny na seznam UNESCO ve snaze zabránit jejich devastaci; marně. V rámci své návštěvy Senegalu Fatou Bensouda upozornila, že ničení hrodek může konstituovat válečný zločin, a tedy spadat pod článek 8 Římského statutu. Oficiální žádost o zahájení vyšetření byla vládní delegací předána 18. července 2012.

Bensouda sice zahájila předběžné řízení, které může vést k otevření stíhání, jeho výsledek je však nejistý. Přestože ona i její předchůdce Ocampo vyzývali Mali, aby zastavilo páchání dalších zločinů, které by mohly spadat do jurisdikce MTS, celý proces nakonec může ztroskotat na financích. Již v roce 2009 strany Římského statutu zmrazily navýšování rozpočtu soudu, který má učinit škrtky ve vyšetřování případů v zeměpisných oblastech, jež nejsou zásadní. Od té doby MTS započal vyšetřování a stíhání v Libyi, Keni a Pobřeží slonoviny. Zároveň od příštího roku začne odvádět 6 milionů euro Nizozemí za užívání budov. Podle některých názorů právě Mali může doplatit na špatnou finanční situaci MTS, který nebude mít prostředky na zahájení nákladného vyšetřování.

Ozbrojené skupiny v Timbuktu | Zdroj: Agentura Reuters

Poznámky

[1] Tuarégové jsou silně arabizovanou berberskou menšinou, které žije nejen v Mali, ale též v Čadu, Nigeru a Súdánu. Vzhledem k tomu, že obývají jednu z nejhudších oblastí Mali, je hospodářská situace jedním z důvodů konfliktu.

[2] Tzv. Kontaktní skupinu ECOWAS pro Mali tvoří Benin, Burkina Faso, Libérie, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny a Togo. Skupina též apeluje na Mali, aby vyřešilo situaci uprchlíků, kteří utíkají do okolních států. Podle Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky jich od počátku bojů odešlo více než 300 tisíc. UNHCR Mali Situation (červenec 2012), <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opensslPDFViewer.html?docid=500fa6409&query=Mali>>.

Zdroje

- Evans-Pritchard, B. (2002): Mali Case Throws Spotlight on ICC Budget Constraints, Institute for War and Peace Reporting, <<http://iwpr.net/report-news/mali-case-throws-spotlight-icc-budget-constraints>>

- ICC Prosecutor Fatou Bensouda on the Malian State referral of the situation in Mali since January 2012 (2012), <<http://icc-cpi.int/NR/exeres/B8DAF5A7-DD53-43D2-A3A8-0BC30E6D00B9.htm>>.

- UNHCR Mali Situation (July 2012), <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opensslPDFViewer.html?docid=500fa6409&query=Mali>>.

- York, G. (2012): Mali's fragile power-transfer deal bending under junta's whims, <<http://www.theglobeandmail.com/news/world/worldview/mali-fragile-power-transfer-deal-bending-under-juntas-whims/article4103821/>>.

Rozhodnutí švýcarského soudu popřelo imunitu bývalého alžírského generála

Markéta Glacová

Federální trestní soud ve Švýcarsku vydal přelomové rozhodnutí popírající imunitu bývalého vysokého alžírského čelního představitele před stíháním za válečné zločiny spáchané během jeho funkčního období. Dle rozhodnutí soudu tak lze učinit s ohledem na závažnou povahu spáchaných trestných činů. Z ní vyplývá povinnost všech států zajistit prošetření a stíhání těchto činů, a to bez ohledu na postoj ostatních zemí. Rozhodnutí se tak opírá o princip univerzální jurisdikce.[1]

Khaled Nezzar, bývalý alžírský ministr obrany a člen vojenské junty,[2] byl zatčen v říjnu 2012 v Ženevě na základě výpovědi dvou alžírských uprchlíků a obviněn z válečných zločinů spáchaných během prvních let alžírské občanské války (1992 – 2000). Proti trestnímu

stíhání se generál Nezzar bránil tvrzením, že postavení ministra obrany a člena junty mu zajišťuje pro období výkonu úřadu imunitu, jež ho před případným trestním stíháním ve Švýcarsku chrání. Federální trestní soud však tuto možnost popřel a dospěl k názoru, že se nelze dovolávat imunity pro zločiny natolik závažné, že by se mohly rovnat mezinárodním zločinům. Soud v rozsudku konstatoval, že by „bylo neslučitelné a marné, na jedné straně bojovat proti hrubému porušování základních hodnot lidství, a na straně druhé přijmout tak široký výklad imunity, jež by pomohla bývalým diktátorům a jiným úředníkům vyloučit možnost jakéhokoli vyšetřování jimi spáchaných zločinů od samého počátku.“

Rozhodnutí soudu a využití konceptu univerzální jurisdikce pro popření imunity vysokého státního představitele je přelomové. Je prvním tohoto druhu a otevírá tak významné možnosti v boji proti beztrestnosti právě na základě principu univerzální jurisdikce, což dává významný signál pachatelům mezinárodních zločinů. Švýcarsko tak opětovně využilo možnosti stíhat pachatele zločinů podle mezinárodního práva na základě univerzální jurisdikce, jejíž výkon jeho vnitrostátní právo umožňuje po dobu pobytu podezřelého na švýcarském území. [3] Soudní řízení s generálem Nezzarem, obviněným ze závažného porušení mezinárodního humanitárního práva, tak bude pokračovat a zdá se, že spravedlnosti by nakonec mohlo být v tomto případě dosaženo.

Poznámky

[1] Princip univerzální jurisdikce umožňuje trestně stíhat pachatele závažných trestných činů i za hranicemi státu, na jehož území k porušení došlo, a to bez ohledu na národnost či zemi pobytu, obzvláště pokud tak nehodlá učinit stát, jenž je k tomu teritoriálně či personálně příslušný.

[2] Generál Nezzar zastával různé vysoké vojenské pozice již od roku 1986, kdy se stal velitelem pozemních sil, v roce 1990 pak byl jmenován ministrem obrany a počátkem 90. let byl jedním z pěti členů vojenské junty, která zemi fakticky ovládala.

Generál Nezzar | Zdroj: FranceMaghreb2

Organizacemi pro lidská práva je obviňován, že v době výkonu ministerské funkce nařídil a podporoval mučení, mimosoudní popravu a jiné činnosti představující vážná porušení mezinárodního humanitárního práva.

[3] V minulosti zde již byl odsouzen starosta Fulgence Niyon-teze za zločiny spáchané během genocidy ve Rwandě.

Zdroje

- Landmark decision: no immunity for an Algerian former defence minister accused of war crimes, TRIAL, 31 July 2012 ([http://www.trial-ch.org/en/about-trial/trial-acts/details/article/decision-historique-pas-dimmunité-pour-un-ancien-ministre-de-la-defense-algerien-poursuivi-pour-cr.html?tx_ttnews\[backPid\]=1188&cHash=b9ecaefded32ceacd-4c9906b824f877](http://www.trial-ch.org/en/about-trial/trial-acts/details/article/decision-historique-pas-dimmunité-pour-un-ancien-ministre-de-la-defense-algerien-poursuivi-pour-cr.html?tx_ttnews[backPid]=1188&cHash=b9ecaefded32ceacd-4c9906b824f877)).

- Schmid, E.: Universal jurisdiction: Swiss court denies immunity, 1 August 2012 (<http://www.intlawgrls.com/2012/08/universal-jurisdiction-swiss-court.html>).

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora

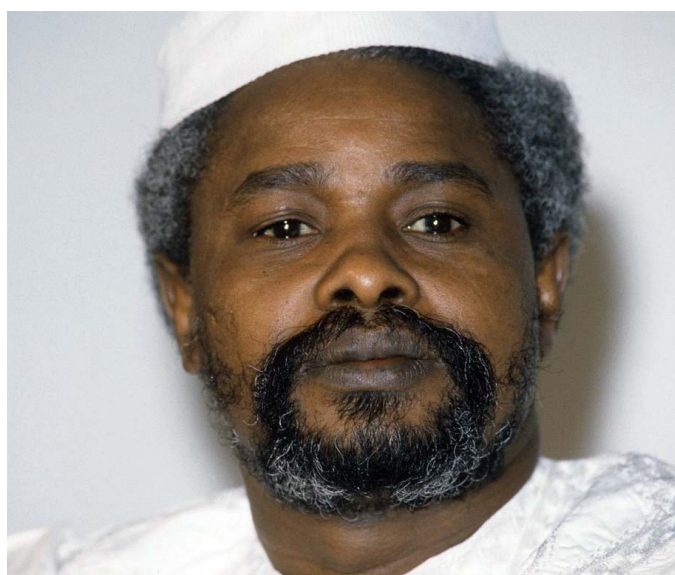
Průlom ve snahách o stíhání Hissene Habrého

Linda Janků

Mezinárodní soudní dvůr (MSD) vynesl 20. července dlouho očekávaný rozsudek ve sporu Belgie proti Senegalu ohledně povinnosti Senegalu stíhat či vydat ke stíhání bývalého čadského diktátora Hissene Habrého[1]. Není velkým překvapením, že MSD po více než třech letech od zahájení řízení rozhodl ve prospěch Belgie a shledal, že se Senegal dopustil porušení Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984). Nečinností ohledně zahájení vyšetření a stíhání vznesených obvinění a zároveň nevyslyšením opakovaných žádostí Belgie o Habrého extradiaci Dakar nedostal své povinnosti stíhat či vydat ke stíhání (*aut dedere aut iudicare*) osobu podezřelou ze spáchání činů představujících porušení úmluvy.

Jedná se o zásadní případ, kdy MSD měl poprvé možnost rozhodovat o porušení Úmluvy proti mučení. Soud potvrdil, že zákaz mučení je součástí mezinárodního obyčejového práva a zároveň jej označil za součást *ius cogens*[2]. MSD jednomyslně rozhodl, že Senegal musí Habrého stíhat bez dalšího zdržení (*without further delay*), nebo jej vydat do Belgie.

Vynesení rozsudku MSD mělo přímý vliv na přijetí kroků umožňujících pohnání "afrického Pinocheta" před spravedlnost. Reakce Senegalu byla překvapivě rychlá a již 25. července, tedy necelý týden po vynesení rozsudku, země uzavřela dlouho očekávanou předběžnou dohodu s Africkou Unií o vytvoření zvláštního soudu[3], který má stíhat Habrého za zločiny spáchané proti civilistům

Hissene Habré | Zdroj: <http://www.radio10.rw>

během jeho vlády v Čadu v letech 1982 až 1990. Podíl na dosažení průlomu v doposud zablokovaných jednáních o této otázce přitom nepochybně má i nástup nového senegalského prezidenta Macky Salla, který po dubnových volbách vystřídal Abdoulaye Wadea.

Podle prozatímních odhadů a prohlášení senegalské vlády by mělo trestní řízení proti Habrému začít před koncem letošního roku. Zdá se tedy, že možnost zahájit stíhání další bývalé hlavy státu, která doposud úspěšně unikala zodpovědnosti za zločiny spáchané její vládou, se stane skutečností. Po téměř 22 letech čekání tak mají oběti dřívějšího čadského režimu reálnou naději na dosažení alespoň částečného zadostiučinění.

Poznámky

[1] O projednání případu před MSD, stejně jako o pozadí dlouhodobých snah postavit bývalého čadského diktátora před spravedlnost, jsme podrobně informovali v Bulletinu z března 2012.

[2] Několik soudců se k tomuto tématu vyjádřilo i v rámci *Separate Opinions*. Zvláště podrobný je rozbor brazilského soudce Cançado Trindade, který tuto pasáž označuje za jednu z nejvýznamnějších z celého rozsudku.

[3] Soudu má dle prozatímní dohody předsedat soudce z některé africké země, kterému budou asistovat dva senegalské soudci.

Zdroje

- Schabas, W. A.: *Antigone, jus cogens and the International Court of Justice*. 22 July 2012 (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.co.il/2012/07/antigone-jus-cogens-and-international.html>)

- Senegal, AU reach deal on trying Habre. 25 July 2012 (<http://www.news24.com/Africa/News/Senegal-AU-reach-deal-on-trying-Habre-20120725>)

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Co nového ve Štrasburku

Helena Bončková

Tradiční přehled nejnovější judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) tentokrát pokrývá období od 20. června do 20. srpna. Prázdninová štrasburská nadílka rozsudků s nejvyšší důležitostí stojí za pozornost už proto, že řada z uvedených judikátů je velkosenátních a týká se širokého okruhu témat – od politických procesů, svobody projevu, přes vlastnické právo, problematiku eutanázie až k nelidskému či ponižujícímu zacházení.

Politizace soudních procesů na Ukrajině potvrzena

Začátkem července Evropský soud pro lidská práva vydal rozhodnutí v ostře sledovaném případě *Lutsenko proti Ukrajině* (stížnost č. 6492/11), jehož hlavní postavou je předák opozice a bývalý ministr vnitra Jurij Lutsenko, který byl v letošním roce ukrajinskou justicí odsouzen ke čtyřem letům vězení. Štrasburský soud ve svém rozsudku jednomyslně shledal hned několikrát porušení čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva), jenž chrání právo na svobodu a osobní bezpečnost. Ve spojení s čl. 5 pak ESLP shledal rovněž porušení čl. 18 Úmluvy, když dospěl k závěru, že omezení práv a svobod, jež Úmluva připouští, byla v Lutsenkově případě využita k jinému účelu než k tomu, pro který byla určena. Evropský soud tak jednoznačně potvrdil politizaci procesu s bývalým členem Tymošenkové vlády.

Lutsenko byl obviněn z toho, že zvýhodnil svého řidiče, který díky jeho intervenci získal lepší platové ohodnocení a dále rovněž ze zneužití úřadu, když údajně nezákonně povolil hledání a zadržení jisté osoby. V souvislosti s posledně uvedeným obviněním byl Lutsenko v prosinci 2010 zadržen a vzat do vazby. ESLP shledal, že jeho zatčení bylo svévolné a pro vzetí do vazby neexistovaly žádné zákonné důvody, Lutsenko o nich nebyl prakticky vůbec informován a soud je patřičně neprozkoumal. Štrasburský soud proto konstatoval porušení hned čtyř ustanovení čl. 5 Úmluvy. Mnohem zajímavější je však jeho argumentace v souvislosti s porušením čl. 18 Úmluvy.

K porušení výše uvedeného článku ESLP dosud dospěl pouze ve dvou případech (*Gusinskij proti Rusku*, stížnost č. 70276/01 a *Cebotari proti Moldově*, stížnost č. 35615/06). Politizaci procesu štrasburský soud naopak nepotvrdil v případě *Chodorkovskij proti Rusku* (stížnost č. 5829/04). Podle ESLP je pochopitelné, že proces s Lutsenkem, jakožto předákem opozice a bývalým ministrem vnitra, vyvolal značný zájem veřejnosti. V návaznosti na obvinění ze zneužití svého úřadu tak Lutsenko měl podle ESLP právo se ke svému trestnímu stíhání v médiích vyjádřit. Právě skutečnost, že ukrajinská prokuratura jako jeden z důvodů vazby uvedla komunikaci Lutsenka s médii, považoval štrasburský soud za klíčovou. Prokuratura tvrdila, že Lutsenko úmyslně zkresluje veřejné mínění a napadá ukrajinské orgány činné v trestním řízení s cílem ovlivnit nadcházející soudní proces. Podle Evropského soudu taková argumentace jednoznačně potvrzuje pokus ukrajinských orgánů potrestat Lutsenka za jeho výroky o své nevině v médiích. Lutsenko byl podle štrasburského soudu vzat do vazby nejen za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu, ale rovněž za jinými účely. ESLP Lutsenkovi přiznal odškodnění za nemajetkovou újmu ve výši 15 000 EUR.

K rozsudku Evropského soudu pro lidská práva se ihned vyjádřil vedoucí zastoupení EU v Kyjevě s tím, že uvedené rozhodnutí jasně vyjadřuje pochybnosti o vládě práva na Ukrajině, a vyzval ukrajinské orgány k nápravě. Se stejným vyjádřením přispěchal rovněž britský ministr pro evropské záležitosti David Lidington, přičemž uvedl, že Spojené království bude i nadále vyvíjet tlak na ukrajinskou vládu, aby zajistila opozici svobodnou a spravedlivou účast v říjnových parlamentních volbách.

Jurij Lutsenko ve vazbě | Autor: Yury Lutsenko | Zdroj: Wikimedia Commons

Vlastníci nejsou povinni tolerovat lovení na svých pozemcích

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva koncem června dospěl ve věci *Herrmann proti Německu* (stížnost č. 9300/07) k závěru o porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (ochrana majetku) a zvrátil tak předcházející senátní rozhodnutí, v němž soudci vydali opačný verdikt. Příklad se týkal stížnosti vlastníka pozemku, který se s ohledem na toto své vlastnictví stal v souladu s německými zákony automaticky členem lovecké asociace, a byl proto povinen své pozemky zpřístupnit lovu. Jelikož pan Herrmann z etických důvodů s lovením divoké zvěře nesouhlasil, domáhal se před německými soudy, aby na jeho pozemcích lovení nebylo umožněno. Německé soudy včetně Spolkového ústavního soudu však dospěly k závěru, že omezení vlastnictví je přiměřené účelu předmětné legislativy, jež má za cíl zajistit zachování zdravé a různorodé zvěře ve volné přírodě. Velký senát štrasburského soudu nicméně navázal na svá předcházející rozhodnutí ve věcech *Chassagnou a další proti Francii* (stížnosti č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95) a *Schneider proti Lucembursku* (stížnost č. 2113/04) a shledal porušení práva pokojně užívat svůj majetek zejména s ohledem na skutečnost, že reforma z roku 2006 umožnila spolkovým zemím přijmout v oblasti lovectví legislativu odlišnou od té přijaté na federální úrovni. Stěžovateli bylo přiznáno odškodnění ve výši 5 000 EUR za nemajetkovou újmu a 3 862 EUR za náklady řízení.

Slovinsko nezvládlo regulaci tzv. „vymazaných“ osob

Dalším z velkosenátních rozhodnutí za sledované období je červnový rozsudek ve věci *Kurić a další proti Slovinsku* (stížnost č. 26828/06), v němž ESLP potvrdil porušení čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) a čl. 13 Úmluvy (právo na účinný právní prostředek nápravy) a navíc shledal rovněž porušení čl. 14 Úmluvy (zákaz diskriminace). Příklad se týkal tzv. „vymazaných“ osob, jež tvoří převážně bývalí občané Socialistické federální republiky Jugoslávie, kteří měli trvalé bydliště ve Slovinsku po vydání prohlášení o jeho nezávislosti v roce 1991. O slovinské občanství následně v zákonem stanoveném termínu nepožádali nebo jejich žádost byla zamítnuta, v důsledku čehož byla jejich jména vymazána z registru trvalých státních občanů. Slovinský Ústavní soud shledal příslušná ustanovení cizineckého zákona neústavními, neboť neupravovala právní postavení „vymazaných“ osob.

Velký senát ESLP dospěl k závěru, že slovinské orgány nebyly schopny zcela a s náležitou rychlostí odškodnit „vymazané“ osoby v návaznosti na rozsudek Ústavního soudu, což pro ně mělo velmi negativní důsledky. Každému

Claude Vorilhon, zakladatel hnutí realitní. | Zdroj: wn.com

ze stěžovatelů bylo přisouzeno odškodnění ve výši 20 000 EUR za nemajetkovou újmu a souhrnně 30 000 EUR za náklady řízení. Štrasburský soud v této souvislosti rovněž aplikoval proceduru pilotního rozhodnutí s tím, že Slovinsku uložil povinnost vytvořit do jednoho roku schéma pro kompenzaci „vymazaných“ osob. Do té doby se Evropský soud zdrží projednávání obdobných stížností.

Svoboda projevu na Islandu a ve Švýcarsku

Hned dvě červencová rozhodnutí ESLP se týkala svobody projevu na Islandu. Ve věcech *Björk Eidsdottir proti Islandu* (stížnost č. 46443/09) a *Erla Hlynsdottir proti Islandu* (stížnost č. 43380/10) Evropský soud dospěl k závěru o porušení čl. 10 Úmluvy. V obou případech se jednalo o islandské žurnalistky, které se ve svých článcích věnovaly pracovním podmínkám ve striptýzových barech. Islandské soudy však shledaly, že se jedná o pomlouvačné články a novinářkám uložily povinnost zaplatit majitelům příslušných striptýzových barů odškodné. ESLP nicméně dospěl k závěru, že uvedené články byly součástí probíhající veřejné debaty ohledně změny právní úpravy týkající se striptýzových barů a žurnalistky ve svých textech usilovaly o vyvážené informace tím, že v nich prezentovaly rovněž pohled majitelů příslušných barů. Eidsdottir obdržela odškodnění ve výši 7 790 EUR za majetkovou újmu, 5 000 EUR za nemajetkovou újmu a 25 000 EUR za náklady řízení. Hlynsdottir byla obdobně odškodněna částkami ve výši 4 000, 5 000 a 12 500 EUR.

Porušení svobody projevu velký senát štrasburského soudu naopak neshledal v rozsudku ve věci *Mouvement raëlien suisse proti Švýcarsku* (stížnost č. 16354/06) a potvrdil tak předcházející senátní rozhodnutí. Mouvement raëlien suisse je neziskovou organizací, jejímž cílem je kontaktovat mimozemské civilizace. V roce 2001 asociace požádala místní orgány o povolení k vyvěšení plakátů s tvářemi mimozemšťanů, létajícím talířem, webovou stránkou a telefonním číslem asociace. Toto povolení však nebylo uděleno s tím, že organizace podporuje koncepty, jež

jsou nemorální, a to včetně „genokracie“, tj. politického konceptu založeného na intelektu a klonování. Svými aktivitami organizace údajně obhajuje pedofilii a incest. Velký senát ESLP dospěl k závěru, že švýcarské orgány nepřekročily míru uvážení („margin of appreciation“) smluvních států v oblasti regulace reklamních kampaní. Omezení se navíc týkalo pouze umístění plakátů ve veřejných objektech, asociaci nebylo bráněno ve využití jiných prostředků k propagaci.

Problematika eutanázie v Německu

V rozsudku ve věci *Koch proti Německu* (stížnost č. 497/09) štrasburský soud dospěl jednomyslně k závěru o porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života). Příklad se týkal kontroverzního tématu eutanázie. Manželka stěžovatele pana Kocha zůstala po nehodě v roce 2002 kompletně připoutána na lůžko a dýchat mohla pouze za pomoci přístrojů. Přála si proto svůj život ukončit sebevraždou a v roce 2004 zažádala u Federálního úřadu pro drogy a léčebné prostředky o smrtící dávku. Tato žádost byla zamítnuta s tím, že její přání spáchat sebevraždu odporuje německému zákonu o narkoticích, jenž má za cíl chránit zdraví obyvatelstva. Manželé se proti tomuto rozhodnutí odvolali. V roce 2005 manželka pana Kocha spáchala asistovanou sebevraždu ve Švýcarsku. Pan Koch se v mezidobí obrátil na německé správní soudy s tím, že rozhodnutí německých orgánů bylo nezákonné. Německé soudy se s ohledem na smrt manželky pana Kocha odmítly jeho žalobou meritorně zabývat. Evropský soud dospěl k závěru, že německé soudy tím porušily procesní práva pana Kocha zaručené čl. 8 Úmluvy. Stěžovateli tak ESLP přiznal odškodnění ve výši 2 500 EUR za nemajetkovou újmu a 26 736 EUR za náklady řízení.

K zákazu nelidského či ponižujícího zacházení

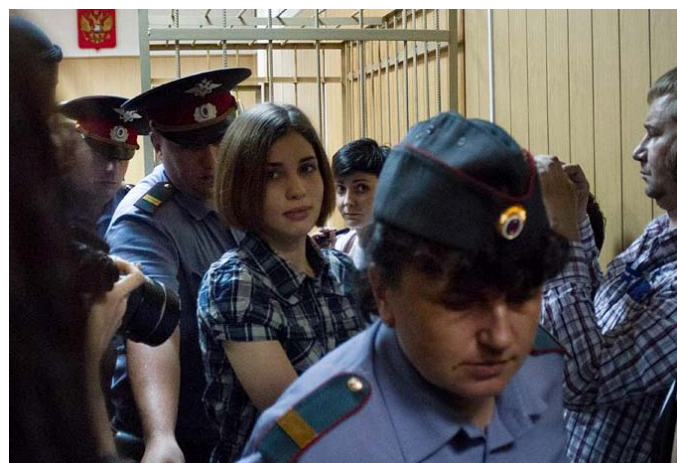
Poslední dvě rozhodnutí z prázdninové štrasburské nadílky se týkají čl. 3 Úmluvy (zákaz mučení). Ve věci *Dordević proti Chorvatsku* (stížnost č. 41526/10) ESLP dospěl jednomyslně k závěru o porušení čl. 3, čl. 8 a čl. 13 Úmluvy (právo na účinný právní prostředek nápravy). Citovaný případ se týkal matky a jejího mentálně a fyzicky postiženého syna, kteří byli opakovaně fyzicky a verbálně napadáni a šikanováni dětmi ze sousedství. Evropský soud pro lidská práva shledal, že chorvatské úřady nepodnikly žádné kroky, aby tomuto systematickému obtěžování učinily přítrž. Matka i syn byli odškodněni za nemajetkovou újmu částkou ve výši 11 500 EUR a částkou ve výši 3 856 EUR za náklady řízení.

Stejně tak ve věci *M. a další proti Itálii a Bulharsku* (stížnost č. 40020/03) ESLP uvedl, že částečně došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v souvislosti s vyšetřováním špatného za-

cházení s jednou ze stěžovatelek. Příklad se týkal romské rodiny s bulharským občanstvím, jež se pod příslibem výdělků vydala do Itálie. Po příjezdu však byli rodiče bití a pod pohrůzkou smrti donuceni vycestovat zpět do Bulharska, jejich dcera pak byla v Itálii nucena krást, bylo jí vyhrožováno zabitím a byla opakovaně znásilňována. Z popudu matky se případem začaly zabývat italské i bulharské orgány činné v trestním řízení. Evropský soud však dospěl k závěru, že policie učinila řadu chyb, nevyslechla svědky a dceru nenechala lékařsky vyšetřit. Podle ESLP i když vyšlo najevo, že dcera se v Itálii za jednoho z obviněných vdala, bylo pořád úkolem italských orgánů vyšetřit, zda nedošlo k násilí ze strany manžela. Odškodnění však přiznáno nebylo, neboť stěžovatelé o něj zapomněli požádat.

Zdroje

- Human Rights in Ukraine (2012). EU clear response over ECHR judgement on Lutsenko case. 5. 7. 2012, <http://www.khpg.org/en/index.php?id=1341402412>.
- Human Rights in Ukraine (2012). UK welcomes ECHR Judgement on Yury Lutsenko. 5. 7. 2012, <http://www.khpg.org/en/index.php?id=1341438328>.

Nadežda Tolokonniková | Autor: Denis Bočkarjev

Pussy Riot za mřížemi

Melanie Phamová

Svoboda projevu a s ní i úzce spojená svoboda tisku jsou v Rusku ústavou garantovanými základními právy. Jejich užívání v praxi však tak jednoduché není. Oproti západní Evropě zde ve velké míře dochází ke kontroverzním úmrtím, napadení opozičních novinářů či lidskoprávních aktivistů. Svoboda tisku je častokrát vládní garniturou silně ovlivněna. Ve druhé polovině srpna vynesl moskevský soud nad třemi členkami skupiny Pussy Riot rozsudek odnětí svobody na dva roky za výtržnictví, které mělo být motivované náboženskou nenávisť a nesnášenlivostí, a za hrubé narušování veřejného pořádku. Rozsudek

vyvolal vlnu nevole v mnoha státech i u lidskoprávních organizací. Za přehnaný označil rozsudek i ruský ombudsman Vladimir Lukin.

Skupina Pussy Riot je ruskou feministickou punk-rockovou kapelou, která byla založena v roce 2011. Od svého vzniku kapela uskutečnila několik provokativních vystoupení, vždy na neobvyklých veřejných místech jako například na Rudém náměstí nebo v dopravních prostředcích. Ve svých textech často vulgárním způsobem komentovala ruský politický život, diskriminaci a nerovnoprávnost ve federaci. V únoru tohoto roku v návaznosti na možnost znovuzvolení Vladimira Putina ruským prezidentem pět členek skupiny vystoupilo se svou „punkovou modlitbou“ v moskevské Katedrále Krista Spasitele. Během vystoupení zazněl text písně „Bohorodičko, vyžeň Putina“, ve kterém zpěvačky kritizovaly propojení ruské pravoslavné církve s ruskou politikou, a zejména s Putinem [1]. Krátce po jeho začátku je vyvedla stráž z kostela ven. Následující měsíc došlo k zatčení tří členek skupiny a jejich obvinění z výtržnictví, v důsledku čehož byly v zahraničí okamžitě označeny za politické vězenkyně [2]. Obžaloba potřebovala expertní analýzu, která by jejich obvinění podpořila. Uspokojivé výsledky a dostatečnou podporu pro argumenty obžaloby však přinesla až v pořadí třetí analýza, která vytvořila pozadí pro obvinění členek Pussy Riot. Tento odborný posudek proti obžalovaným následně zkritizovala asi stovka lingvistů, psychologů a jiných vědců v dopise adresovaném moskevskému soudu, který obžalované soudil. Dle jejich slov byl posudek primitivní a ostudný. V některých místech dokonce odkazoval na závěry křesťanského koncilu z 15. a z 16. století [3].

Celý svět čekal na vyhlášení rozsudku, který soud vynesl 17. srpna 2012. Všechny tři obviněné členky Pussy Riot byly odsouzeny k dvěma letům vězení. Soud argumentoval především šířením náboženské nenávisti a nesnášenlivosti. Samotné členky se během procesu omluvně vyjádřili vůči věřícím, pokud se tito cítili vystoupením dotčeni. Akceptovaly, že vystoupení představovalo etický prohřešek, ovšem odmítly ho uznat za nezákonné a důvodné pro jejich trestní stíhání [4]. Svoje vystoupení označily za politické prohlášení, v kontrastu s obžalobou, která jej vnímala jako útok na ideové základy státu motivované záští k náboženství. Amnesty International označila rozsudek za politicky motivovaný a nelegitimní vzhledem k jednání obviněných, které bylo politickým protestem, jakkoliv potenciálně urážlivým [5].

Svoboda projevu v Rusku má své limity, přičemž svoboda politického projevu je má ještě těsnější. Srpnové rozhodnutí soudu nad vystoupením Pussy Riot ukázalo, že i přes pozornost celého světa je cenzura a represe opozice

nedílnou součástí politického života v Rusku. Někteří rozsudek označují za Putinův rukopis. I přes velkou část věřících hlásících se k pravoslavné církvi může však tvrdý trest pro obviněné znamenat ztrátu na Putinově popularitě. Nicméně Putina Rusové znovuzvolili prezidentem v květnu a jakýkoliv propad hlasů na počátku jeho mandátu se tak v době, kdy se bude znovu ucházet o místo v Kremlu, nemusí projevit.

Zdroje

- [1] Russian court jails Pussy Riot for two years. Amnesty International: Russia [online]. 2012 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/russian-court-jails-pussy-riot-two-years-2012-08-17>
- [2,3] TOROCHESHNIKOVA, Maryana. Russian Psychologists 'Appalled' By Expert Analysis In Pussy Riot Case. Radio Free Europe: Radio Liberty [online]. 14.8.2012 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.rferl.org/content/pussy-riot-russia-trial-expert-analysis/24676634.html>
- [4] RAI, Had. Pussy Riot se omluvily věřícím, vinu ale nepřiznaly. ČT24: Svět [online]. 30.7.2012 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/188198-pussy-riot-se-omluvily-vericim-vinu-ale-nepriznaly/>
- [5] Russian court jails Pussy Riot for two years. Amnesty International: Russia [online]. 2012 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/russian-court-jails-pussy-riot-two-years-2012-08-17>

Jekaterina Samucevičová | Autor: Denis Bochkarev

3) Mezinárodní politika a lidská práva

Neklidná hranice Rwandy a Demokratické republiky Kongo

Pomůže k ukončení konfliktu pozastavení zahraničních dotací Rwandě?

Kristina Hornáčková

Rwanda se ocitá pod stále větším mezinárodním tlakem kvůli svým vojenským aktivitám v Demokratické republice Kongo. Během jednoho týdne pozastavily finanční pomoc hned čtyři státy. Poslední zemí, která oznámila ukončení plánované pomoci, bylo Německo.

Na Rwandu se snesla vlna mezinárodní kritiky poté, co vyšetřovatelé OSN obvinili vládní složky z podpory a vyzbrojování rebelské skupiny M23, která operuje v sousední Demokratické republice Kongo. Na severu konžské provincie Kivu se bojuje od konce dubna letošního roku. Tisíce Konžanů již opustily své domovy a utekly do sousedních zemí Rwandy a Ugandy. Povstání rebelů přineslo do oblasti vlnu násilností, patrně nejhorší za poslední léta. Stabilizační mise OSN v Kongu (MONUSCO) je na pokraji sil a navíc hrozí, že se konflikt rozšíří do sousedních států.

Situaci v regionu se věnovalo i červencové setkání prezidentů tzv. „jezerní oblasti“, tedy středo-východní části Afriky. V jeho rámci proběhlo i jednání mezi prezidenty znepřátelených států Josepha Kabily (DR Kongo) a Paula Kagameho (Rwanda). Lídři zemí, které spolu v minulosti vedly válku a mnohokrát se vzájemně obviňovaly z podpory protivládních rebelů, dospěli v Addis Abebě k dohodě nad vytvořením mezinárodních vojenských jednotek, které by měly operovat v konžské provincii Kivu.

Přesto se na základě zmíněné zprávy vyšetřovatelů OSN západní mocnosti rozhodly Rwandě pozastavit finanční pomoc. Prezident Paul Kagame nicméně obvinění z jakékoliv podpory rebelského hnutí v sousední zemi odmítl se slovy, že „Rwanda má své vlastní problémy.“ Zpráva OSN však hovoří o podezřelé dobré výzbroji konžských rebelů a rovněž poukazuje na přítomnost bojovníků vycvičených ve Rwandě.

Sankcemi zahrnujícími pozastavení finanční pomoci hrozily západní mocnosti prezidentu Kagamemu již dříve, například po zveřejnění dlouho očekávané zprávy OSN z loňského roku, která obvinila Kagameho armádu z genocidy spáchané na konžských a rwandských Hutuích v roce 1994. Svědectví předložená ve zprávě OSN z července letošního roku, byť zpochybněná rwandskými autoritami, však již k uvalení sankcí vedla. Německo se rozhodlo pozastavit pomoc ve výši 26 milionů dolarů, která měla plynout do rwandského rozpočtu až do roku 2015.

Podobně již před časem zastavily přísun dotací Velká Británie a Nizozemí a rovněž i USA odvolaly plánovanou vojenskou pomoc ve výši 200 milionů dolarů.

Zahraničí finanční pomoc je přitom pro zemi životně důležitá. Jen za posledních pět let dokázala ve Rwandě pomoci překonat hranici chudoby u jednoho miliónu obyvatel, tedy nejrychleji ve srovnání s ostatními africkými státy. Na zahraničních donorech je závislá polovina rwandského státního rozpočtu. Aktuální pozastavení finanční pomoci ze zahraničí tak může mít pro Rwandu do budoucna značné ekonomické dopady, na druhou stranu může být i impulsem pro distancování se od aktivit rebelských skupin v Demokratické republice Kongo.

Zdroje

- Aljazeera. Germany latest to suspend Rwanda aid, 28 July 2012. (<http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/07/20127281579389961.html>)

- BBC News. Rwanda and DRC „agree on international border force“, 15 July 2012. (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18848987>)

- Kibangula, T. A neutral force in eastern DR Congo is a false solution, 19 August 2012. (<http://www.france24.com/en/20120819-congo-rebels-neutral-force-drc-rwanda-m23-uganda-great-lakes-kivu>)

Dřepelci na hranicích mezi Rwandou a DR Kongo | Autor: USGov | Zdroj: WikimediaCommons

Kdo nahradí Kofiho Annana?

Sýrie a mezinárodní diplomacie na rozcestí

Kristina Hornáčková

Kofi Annan, zvláštní vyslanec OSN a Ligy arabských států pro konflikt v Sýrii, skončil ke konci srpna ve své funkci. Jeho rezignace přišla v době, kdy se proces vyjednávání mezi stranami konfliktu ocitl na mrtvém bodě a jeho práce čelila značné kritice. Annanův šesti-bodový mírový plán se nepodařilo naplnit, naopak boje mezi vládními silami a opozicí za poslední měsíce ještě více eskalovaly. Rovněž vyjednávání o ukončení konfliktu v Radě bezpečnosti OSN zkrachovala, když Rusko a Čína opět vetovaly přijetí rezoluce uvalující sankce na režim Bašára Asada. Na tiskové konferenci v Ženevě na začátku července, kde Kofi Annan oznámil svůj úmysl odstoupit, označil svoji funkci za „mission impossible“.

Při hledání Annanova nástupce byl prvním z možných kandidátů Martti Ahtisaari, bývalý finský prezident a držitel Nobelovy ceny míru za rok 2008. Ahtisaari se v minulosti podílel na řadě mírotvorných misí a vyjednávání, mezi jinými byl zvláštním vyslancem generálního tajemníka OSN pro budoucí status Kosova. Jeho jméno se objevilo i na předchozím seznamu kandidátů na vyslance OSN pro konflikt v Sýrii v čele s Annanem. Ahtisaariho nominace však byla v únoru vetována Ruskem, a to právě kvůli postoji ohledně vyhlášení nezávislosti Kosova. Jelikož by postoj Ruska zůstal nezměněn, rozhodl se Ahtisaari o post neucházet, když v televizním rozhovoru prohlásil, že „doufá, že se pro tento obtížný úkol najde někdo jiný.“ Pustil se i do kritiky Rady bezpečnosti, když jako důvod Annanova odchodu uvedl právě její neschopnost shodnout se na jakémkoliv řešení.

Novým kandidátem se poté stal Lakhdar Brahími, bývalý ministr zahraničních věcí Alžírsko, diplomat OSN a mediátor, známý díky působení v Afghánistánu a Iráku, který se nakonec funkce zvláštního vyslance OSN a Ligy arabských států ujal. Oficiálně zahájí svoje působení na začátku září. Brahími zůstává, podobně jako Ahtisaari, skeptický ohledně vyhlídek na mírové ukončení konfliktu, nicméně nadále spoléhá na to, že k příměří dospějí sami Syřané. Po svém zvolení se Brahími ostře vyslovil proti zahraničnímu vojenskému zásahu v zemi.

Brahími i Ahtisaari jsou oba členové skupiny bývalých vlivných státníků nazvané „The Elders“, která se snaží podporovat mír a lidská práva. Jejím zakladatelem je Nelson Mandela a mezi ostatní členy patří například Kofi Annan, Jimmy Carter, Mary Robinson či Desmond Tutu. The Elders se čím dál tím více angažují ohledně dění v Sýrii, nedávno například vydali prohlášení ve snaze pomoci mírovému řešení krize.

Otázkou však zůstává, zda vůbec dokáže nový zmocněnec mírový proces oživit. Annanův plán na klid zbraní z dubna tohoto roku totiž nebyl dodržen již ani 24 hodin po svém přijetí a zdá se, že stále eskalující konflikt v Sýrii nebude možné vyřešit na půdě Rady bezpečnosti. Právě o její součinnost a podporu Brahími požádal, když funkci vyslance dne 17. srpna přijal. Přestože obecná shoda ohledně nasazení pozorovací mise OSN přetrvává, mandát dosavadní mise, který vypršel 19. srpna, prodloužen nebyl. Oživit jednání v Radě se chystá francouzský ministr zahraničních věcí Laurent Fabius, který plánuje schůzku ministrů zahraničních věcí na 30. srpna. Tématem bude samozřejmě další vývoj v Sýrii.

Zdroje

- Lynch, C. Annan resigns from impossible Syria mission, 3 August 2012. (http://turtlebay.foreignpolicy.com/posts/2012/08/02/annan_resigns_from_impossible_syria_mission)
- YLE Uutiset. Ahtisaari turns down idea of peace negotiation in Syria, 9 August 2012. (http://yle.fi/uutiset/ahtisaari_turns_down_idea_of_peace_negotiation_in_syria/6248852)
- Lynch, C. Return of the philosopher king?, 10 August 2012. (http://turtlebay.foreignpolicy.com/posts/2012/08/10/return_of_the_philosopher_king)
- The Elders (2012). (<http://www.theelders.org/>)
- Washington Post. New Syria point man Lakhdar Brahimi believes every conflict can be solved, 17 August 2012. (http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/new-syria-point-man-lakhdar-brahimi-believes-every-conflict-can-be-solved/2012/08/17/adda225c-e891-11e1-9739-eef99c5fb285_story.html)

Lakhdar Brahími se svými vnuky | Autor: TheElders | Zdroj: WikimediaCommons

Mučením ke zdraví?

Porušování lidských práv v jihoasijských zařízeních pro drogově závislé

Petr Příbyla

V červenci 2012 vydala nevládní organizace Human Rights Watch (HRW) již pátou zprávu od roku 2007 upozorňující na rozsáhlé porušování lidských práv v nápravných zařízeních pro drogově závislé na území Číny a jihovýchodní Asie.

HRW odhaduje, že více než 350 tisíc drogově závislých osob na území Vietnamu, Číny, Kambodži a Laosu je dlouhodobě drženo v tzv. léčebných či rehabilitačních centrech. Jedinci jsou často přesunuti do nápravných zařízení pro drogově závislé bez spravedlivého procesu, tj. bez přístupu k právníkovi, bez formálního slyšení, či bez jakékoliv možnosti formálně se odvolat. Mnohdy navíc ani netuší, na jak dlouhou dobu mají být v zařízení drženi. Běžně se přitom jedná o několik let.

Fyzické mučení a sexuální zneužívání je v těchto zařízeních dle HRW rozšířenou praxí. Jak odhalily desítky rozhovorů, dozorcí běžně používají bití a obdobné techniky, časté je rovněž znásilňování žen a dětí. Léčba drogové závislosti v těchto zařízeních navíc de facto neexistuje; zatímco v Laosu a Kambodži jakákoliv forma léčby zcela chybí, v Číně a ve Vietnamu je podmíněná nucenou prací sedm dní v týdnu. Neochota pracovat či pomalé pracovní tempo má poté za následek bití a sexuální zneužívání dozorcí. V případě Vietnamu je „terapie prací“ v nápravných zařízeních upravena i zákonem.

Zpráva HRW upozorňuje i na případy zbavení svobody jedinců, kteří nejsou drogově závislí. Jedná se zejména o bezdomovce či lidi žebrající na ulici. Například v době

konání Jihoasijských her v Laosu v roce 2009 měla údajně laoská vláda „odklízet“ nežádoucí osoby z ulic a přesouvat je do zařízení pro drogově závislé. To stejné platí i o dětech. V nápravných zařízeních se údajně běžně pohybují děti pod hranicí zletilosti, jak odhalují některé rozhovory, často dokonce i ve věku 7 let. Podle HRW jsou nucené práce povinné pro děti stejně jako pro dospělé.

Léčba drogově závislých v těchto zařízeních rozprostřených po území Vietnamu, Kambodži, Laosu a Číny tak nejspíš vážně porušuje základní lidská práva pacientů. Jmenovitě se jedná o zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení, zákaz nucené práce, právo na spravedlivý proces a právo na soukromí. HRW zároveň není jedinou organizací, která si všímá alarmujících podmínek v zařízeních pro drogově závislé. Open Society Foundation v červenci 2011 vydala obdobnou zprávu, upozorňující na četné porušování mezinárodního práva lidských práv i v jiných částech světa.

Zdroje

- Human Rights Watch. Torture in the Name of Treatment. Human Rights Abuses in Vietnam, China, Cambodia, and LAO PDR. July 24, 2012 (<http://www.hrw.org/reports/2012/07/24/torture-name-treatment>).
- Open Society Foundation. Treatment or Torture? Applying International Human Rights Standards to Drug Detention centres. June 2011 (<http://www.soros.org/sites/default/files/treatment-or-torture-20110624.pdf>).
- Szalavitz, M.: Human Rights Watch: Hundreds of Thousands Still Tortured in Name of Drug Treatment. Time. August 03, 2012 (<http://healthland.time.com/2012/08/03/human-rights-watch-hundreds-of-thousands-still-tortured-in-name-of-drug-treatment/>).

Léčebná zařízení v jižní Asii | Zdroj: © United Nations photo

Probuzení Společné bezpečnostní a obranné politiky

EU schválila tři nové civilní mise pro Afriku

Petr Příbyla

Od první poloviny 90. let má Evropská Unie (EU) za sebou více než dvě desítky mírových misí za evropskými hranicemi za účelem post-konfliktních rekonstrukcí, či obecněji k budování stabilního a mírového prostředí. Vůči těmto misím však v poslední době směřovalo mnoho kritiky. Nutno dodat, že často oprávněné. Zdá se, že EU i přes tak rozsáhlý repertoár aktivit není schopna strategicky a flexibilně reagovat na bezpečnostní hrozby posledních let.

I přesto, že po roce 2000 došlo k výraznému nárůstu misí, na jejichž vyslání měly zájem především některé státy EU (Německo pro EUPOL v Afghánistánu, Francie pro EUFOR v Čadu, Portugalsko pro EU SSR v Guinea Bissau, atd.), stále nelze hovořit o výraznější bruselské strategii, určující na jaká prioritní témata a oblasti by se mise Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) měly zaměřovat. Nemluvě o tom, jak kormidlovat loď SZBP složenou z Francie snažící se dlouhodobě o militarizaci této politiky, Velké Británie preferující vlastní projekty v post-konfliktních rekonstrukcích nezávisle na EU, či Belgie, pro kterou je a nadále bude prioritní oblastí Demokratická republika Kongo.

EU byla s vysíláním civilních misí za poslední roky v útlumu. Od přijetí Lisabonské smlouvy až do nynějška nevyslala žádnou novou mírovou misi pod hlavič-

kou SZBP. Po čtyřech letech od vyslání poslední civilní mise EUMM Gruzie se v Bruselu nyní usnesli překročit pomyslný Rubikon a rozšířit dosavadní list zahraničních mírových misí nikoli o jednu, ale rovnou o tři. Ve všech třech případech se jedná o civilní mise pod hlavičkou Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP), s vymezeným působením na africkém kontinentě, které budou koordinovány skrze Evropskou službu pro vnější činnost (ESVA). Důležitý je v tomto ohledu dokument „EU-Africa Strategic Partnership“ přijatý v roce 2007. Ten upozorňuje na nezbytnost zlepšení vlády práva a bezpečnosti a přispění k celkové rekonstrukci krizových oblastí afrického kontinentu.

První odsouhlasená mise EUAVSEC v Jižním Súdánu se zaměřuje na leteckou bezpečnost, druhá EUCAP NE-STORE na bezpečnost v námořní oblasti v Africkém rohu a poslední EUCAP SAHEL v Nigeru na boj proti organizovanému zločinu a terorismu.

O co jde konkrétně?

Získání nezávislosti pro Jižní Súdán nepřineslo pouze napětí a nedořešené spory se Súdánem, ale také potřebu budovat instituce a státní mechanismy, které doposud prakticky neexistovaly. Obdobné platí i pro nově otevřené mezinárodní letiště v hlavním městě Juba, které se postupně adaptuje na zvyšující se mezinárodní letecký provoz. V tomto ohledu byla dne 18. července 2012 odsouhlasena civilní mise EUAVSEC Jižní Súdán s cílem vybudovat mezinárodní bezpečnostní standardy, hraniční kontrolu a posílit leteckou bezpečnost. S celkovým předpokládaným počtem 64 členů a schváleným rozpočtem

Voják somálské armády | Zdroj: © United Nations photo

12 a půl milionů eur se jedná o středně velkou misi, která je srovnatelná například s probíhající misí EUJUST LEX v Iráku. Již tradičně bude operovat pouze s jednoročním mandátem, avšak rámcově se předpokládá její působení v Jubě na dobu 19 měsíců s ukončením v dubnu 2014.

Odsouhlasení mise EUCAP NESTOR Niger ze dne 16. července 2012 je vyústěním dlouhodobějšího zájmu EU o zhoršující se bezpečnostní situaci v oblasti Sahele, tj. regionu sdružujícím státy Mali, Niger a Mauritánie. Jedná se také o nejambicióznější projekt z celé trojice misí. Zejména Francie, která je s tímto regionem svázána koloniální minulostí, se hlouběji zasazovala o vytvoření dlouhodobější strategie. Pro EU se nicméně nejedná o zcela novou oblast. Vedle vojenských misí EUNAVFOR Atlanta a EUTM v Somálsku zde Evropská komise extenzivně působí s humanitárními a rozvojovými programy. Navíc tato civilní mise přichází s novinkou v podobě operačního centra umístěného nikoliv v místě mise, ale přímo v Bruselu. To bylo doposud vyhrazeno pouze pro vojenské operace.

Z hlediska svého zaměření se mise EUCAP Nestor pohybuje v nové oblasti působení civilních mírových misí pod hlavičkou SBOP. Převážně se má jednat o rozvoj a posílení námořní bezpečnosti a budování protipirátských opatření, která, podíváme-li se na historii SBOP, až doposud nikdy nebyla v hledáčku civilních misí EU. Geograficky bude mít mise na starosti oblast Džibutsko, Keni, Seychelských ostrovů, Somálska a případně i oblast Tanzánie. Předpokládaná délka je 24 měsíců s ročním rozpočtem 23 milionů eur.

Poslední z trojice je mise EUCAP SAHEL Niger, která přinese na scénu SBOP také několik novinek. EU tuto misi pověřila doposud nejkonkrétněji, a to úkolem pomáhat státním orgánům v boji proti organizovanému zločinu a terorismu. Žádná předešlá mise neměla tak explicitně vymezen mandát. Navíc, vedle mise EULEX Kosovo se jedná teprve o druhou probíhající misi, která se zaměřuje na boj proti organizovanému zločinu. Mise bude čítat okolo 80 členů a v rámci plánovaného 24 měsíčního mandátu se na první rok počítá s rozpočtem devět milionů eur.

Co nové mise znamenají pro SBOP?

Zhodnotíme-li zaměření všech tří nově ustanovených misí ve světle dvou dekád SBOP, přinášejí mnoho novinek. Nejen co se týče jejich primárního úkolu, ale také existence operačního střediska, které je v případě ambiciózní EUCAP NESTOR nově ponecháno v Bruselu.

Existuje několik možných odpovědí na otázku, co trojice nových civilních misí po čtyřletém probuzení SBOP

Somálsko | Zdroj: © United Nations photo

znamená pro evropskou zahraniční a bezpečnostní politiku. Na jednu stranu lze říci, že vyslání civilních misí se záměrem boje proti námořnímu terorismu a organizovanému zločinu přehlíží odkaz dlouhé řady civilních misí, které si již za posledních 20 let vybudovaly know-how. EU se tak snaží až příliš napínat své limitované kapacity pro civilní mise ve třetích zemích, místo aby se zaměřila na dobře známé oblasti civilní rekonstrukce (například se jedná o rekonstrukce bezpečnostních složek, soudního systému či celkové vlády práva). Na druhou stranu lze ale argumentovat, že EU nabývá cenné zkušenosti a otevírá tak prostor pro novou formu civilních misí, které mohou v budoucnosti zaznamenat stále častější výskyt.

Přesto ale těžiště celé debaty leží především v otázce, jak bude ESVA schopna řídit tři zcela nové mise. ESVA dosud za dobu své dvouleté existence koordinovala pouze dlouhodoběji probíhající mise, započaté ještě v před-lisabonském období. Civilní operace v Jižním Súdánu, Sahele a Nigeru tak budou bezesporu lakmusovým papírkem pro funkčnost ESVA. Ten do budoucna ukáže, jak nově zřízená instituce – která ještě stále není plně operatibilní – dokáže koordinovat snahy Komise a Rady EU v (post-)konfliktních oblastech a řídit civilní mise za hranicemi Evropy.

Zdroje

- Hanisch, A. & Pietz, T.: Africa in Focus: Three New Civilian CSDP-missions. Zentrum für Internationale Friedenseinsätze. August 09, 2012 (http://www.zif-berlin.org/fileadmin/uploads/analyse/dokumente/veroeffentlichungen/ZIF_kompakt_Three_new_CSDP_missions.pdf).

- Howorth, J.: European Defense Policy Needs Recalibration. Foreign Policy. June 29, 2012 (http://walt.foreignpolicy.com/posts/2012/06/29/european_defense_post_libya_towards_the_rubicon).

- Pertusot, V.: New CSDP Operations Do not Make Up for a Strategy. Ultima ratio. July 23, 2012 (<http://ultimatio-blog.org/fr/archives/4851>).

Kampaň před místem konání konference | Zdroj: Oxfam International

Krach jednání o regulaci obchodu se zbraněmi

Tereza Doležalová

Obchod s konvenčními zbraněmi žádná globální pravidla, která by zakazovala jejich prodej subjektům porušujícím lidská práva, neomezí. Alespoň prozatím. Čtyřtýdenní konference, na níž se sešlo všech 193 členských států OSN, totiž 27. června skončila nezdarem a Smlouva o obchodu se zbraněmi (Arms Trade Treaty, ATT), na jejímž znění se měli delegáti dohodnout, tak zůstává hudbou budoucnosti. Prvotní podnět Velké Británie k debatě o nutnosti regulace obchodu se zbraněmi a zároveň k uskutečnění samotné konference přitom v roce 2006 ve formě rezoluce Valného shromáždění OSN (A/RES/61/89) odsouhlasilo celkem 153 zemí. Proč tedy jednání zkrachovala?

Nejvíce jsou z neúspěchu konference obviňovány Spojené státy. Obamova administrativa se totiž sice distancovala od Bushova původního odmítnutí jakýchkoliv diskusí o regulování obchodování se zbraněmi, ovšem v předvolebním období se patrně obává za nimi udělat definitivní tečku v podobě mezinárodní smlouvy. To, že zástupce USA Donald A. Mahley na konferenci nepřijel s cílem konstruktivně přispět k diskusím a umožnit schválení finálního znění smlouvy, bylo ostatně zřejmé již z jeho úvodního prohlášení, ve kterém nejvíce prostoru věnoval kritice volby Íránu coby jednoho ze čtrnácti místopředsedů konference. Obama se možná zalekl kroku, kterým by si rozhněval zbrojní průmysl. To by mohlo mít zásadní dopady na financování jeho volební kampaň. Nejvyšší soud USA totiž v roce 2010 rozhodl, že i firmy mají svobodu projevu a mohou tak financovat politické kampaň. Obama tak mohl poslat americké zbrojní kolosy a jejich možné příspěvky na kampaň do náručí republikánů.

Jisté je, že postoj USA, jakožto státu s nejvyšším podílem na globálním obchodu se zbraněmi[1], byl a bude rozhodující za každé administrativy. Bylo by však nespravedlivé svalovat vinu pouze na Spojené státy. Taktéž Rusko vystoupilo s poměrně negativistickým prohlášením, v němž kritizovalo nedostatečný čas určený pro celou konferenci a dle něj zcela nevyhovující původní návrh smlouvy předložený přípravnou komisí. S Čínou se pak shodlo na požadavku, aby jednání vedla pouze k přijetí jakési směrnice, již by státy implementovaly a vynucovaly každý po svém. Obě země také odmítly diskutovat o regulaci čehokoliv jiného než nelegálního obchodu se zbraněmi a zablokovaly tak jednání o klíčové otázce, tedy o možnosti zamezit obchodování mezi státy v případě, kdy kupující země ohrožuje lidská práva a životy svých občanů. Nicméně, ostatní důležití vývozcí zbraní jako Německo, Francie a Velká Británie ve svých prohlášeních zdůrazňovali potřebu zodpovědného obchodování se zbraněmi a potenciální přínos ATT, což je dobré znamení. Představa, že v budoucnu bude trh se zbraněmi regulován více než obchodování s banány, tak snad není natolik utopickou.

Poznámky

[1] Podle statistik SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) činil podíl USA mezi lety 2007-2011 celých 30 %, druhým významným aktérem obchodu se zbraněmi pak bylo Rusko s podílem 24 %.

Zdroje

- Ban disappointed over lack of agreement on conventional arms trade treaty, 29 July 2012, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=42585&Cr=disarmament&Cr1=>

- The Top 20 Arms Exporters, 2007-2011, http://www.sipri.org/googlemaps/2012_of_at_top_20_exp_map.html

4) Česká republika a lidská práva

Ústavní soud k odškodnění za majetek na Zakarpatské Ukrajině

Ladislav Vyhnánek

Ústavní soud svým nálezem sp. zn. I. ÚS 2050/11 vyhověl potomkům osob, jež zanechaly nemovitý majetek na území Zakarpatské Ukrajiny. Stěžovatelé se domáhali po ministerstvu financí náhrady za tento majetek v celkové výši přes sedm milionů korun, avšak ministerstvo žádost stěžovatelů odmítlo s tím, že na uvedený majetek se relevantní předpisy z padesátých let dvacátého století nevztahovaly. V následném soudním řízení obecné soudy konstatovaly, že závazek přiznat odškodnění (vyplývající z mezinárodní smlouvy mezi ČSR a SSSR) byl do vnitrostátního práva recipován zákonem č. 42/1958 Sb., na jehož základě byly přijaty prováděcí předpisy, na něž se ministerstvo financí odvolávalo a podle nichž vskutku nemovitý majetek právních předchůdců stěžovatelů nespĺňoval podmínky pro přiznání odškodnění. Stěžovatelé ve svém návrhu namítali, že dne 1. 10. 2009 nabyt účinnosti zákon č. 212/2009 Sb., v jehož důsledku zanikl důvod, pro něž byla jejich žaloba zamítnuta.

Ústavní soud v odůvodnění nálezu uvedl, že i při výkladu „starého“ (komunistického) práva je s ohledem na čl. 1 odst. 1 Ústavy třeba interpretaci a aplikaci právních norem podřídít jejich obsahově materiálnímu smyslu. S odkazem na své nálezy sp. zn. Pl. ÚS 19/93 a Pl. ÚS 42/02

pak Ústavní soud upozornil, že ani při výkladu práva, jež má svůj historický původ, nelze odhlížet od současných zásad materiálního právního státu. Proto i interpretace sebestarších norem nemůže být provedena bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu.

Ústavní soud dále uvedl, že za situace, v níž je smyslem a účelem právních předpisů zmírnění majetkových křivd (v této věci odškodnění osob, které svůj majetek zanechaly na Podkarpatské Rusi), nesmějí být tyto právní předpisy vykládány v rozporu s tímto smyslem. Přestože tak zákon č. 212/2009 Sb., na něž se stěžovatelé odvolávali, neobsahoval intertemporální ustanovení ve vztahu k vyhláškám z padesátých let, měl být zvolen takový výklad, jenž by co nejvíce šetřil základní právo stěžovatelů vlastnit majetek, resp. jejich legitimní očekávání.

Ústavní soud proto dospěl k závěru, že obecné soudy vyhlášky z padesátých let dvacátého století vykládaly příliš mechanicky a bez přihlídnutí k principům právního státu a nezohlednily vůli zákonodárce rozšířit rozsah náhrad za majetek zanechaný na území Podkarpatské Rusi, čímž porušily základní práva stěžovatelů. Poněkud zvláštním a obtížně pochopitelným (i když v judikatuře častým) rysem nálezu Ústavního soudu však je skutečnost, že bylo konstatováno porušení práva na spravedlivý proces, zatímco ve hře bylo zjevně spíše právo vlastnit majetek a legitimní očekávání stěžovatelů.

Krupka | Autor: Miaoow Miaoow | Zdroj: Wikimedia Commons

V Krupce byla přijata kontroverzní vyhláška

Ladislav Vyhnánek

Město Krupka vydalo obecně závaznou vyhlášku [1], která má – podle vlastních slov – předcházet narušování veřejného pořádku zvýšením estetické hodnoty města. Za tímto účelem vyhláška mimo jiné zakazuje bez souhlasu vlastníka stavět na veškeré veřejné zeleni a vymezených veřejných prostranstvích lavičky, židle či grily, a rovněž zapovídá sedět na stavebních částech a zařízeních, které k takovému účelu nejsou určeny (zřejmě schody, zídky apod.). Tyto činnosti jsou navíc ve vyhlášce označeny jako „škodlivé“. Kontroverzním aspektem vyhlášky je pochopitelně nejen to, že zakazuje provozování činností, které nelze *en bloc* označit za škodlivé (např. grilování), nýbrž zejména to, že jde o předpis zaměřený zejména na místní Romy.

Výsledek případného řízení před Ústavním soudem (ať už na základě návrhu ministra vnitra či jiného procesního podnětu) nelze předpovědět s určitostí. Není totiž žádným tajemstvím, že Ústavní soud před několika lety poněkud zmírnil svůj restriktivní přístup k obecní normotvorbě [2]. Vyhláška namířená poměrně očividně proti jednomu z etnik a zapovídající činnosti samy o sobě nijak zvlášť škodlivé by však pravděpodobně v současné podobě algoritmem přezkumu vyhlášek neprošla. Problematickým bodem by nepochybně byl selektivní výběr dotčených veřejných prostranství (sídlíště Maršov), avšak konec konců i samotná proporcionalita zákazu.

Poznámky

1) Obecně závazná vyhláška města Krupka č. 3/2012. Dostupná na <http://www.krupka-mesto.cz/data/predpisy/63.pdf> (navštíveno 25. 8. 2012).

2) Srov. zejména nálezný sp. zn. Pl. ÚS 45/06 ze dne 11. 12. 2007, č. 20/2008 Sb., N 218/47 SbNU 871.

lidskoprávní moot court 2012

Liga lidských práv zve všechny studenty práv do celostátní soutěže v simulovaném soudním řízení

Máš zájem hájit lidská práva? Ukaž, co v tobě je!

Neváhej, vytvoř tým a změř síly před soudem

Podmínky pro přihlášení

Členem soutěžního týmu se může stát pouze student, který navštěvuje některou z forem studia na právnické fakultě kterékoliv vysoké školy v České republice.

Kdy se bude soutěžit?

- 3. září – Zveřejnění celého případu
- 14. října – Konec registrace týmu
- 4. listopadu – Konečný termín pro zaslání písemných podání
- 25. listopadu – Konečný termín pro jednotlivé fakulty a nominaci jejich týmů do celostátního kola
- 13. prosince – Ústní část celostátního kola, vyhlášení vítězů

Přihlášku zašli do 14. října

facebook.com/www.llp.cz/ **LLPmoot** @llp.cz

VICE NA

LIGA LIDSKÝCH PRÁV
blíže spravedlnosti!

lidskoprávní diplomka 2012

Pod záštitou bývalé místopředsedkyně Ústavního soudu Elišky Wagnerové vyhláší Liga lidských práv druhý ročník soutěže o nejlepší diplomovou práci věnovanou problematice lidských práv. Zůročte své několikaměsíční snažení a získajte za svou závěrečnou studijní povinnost prestižní uznání a zajímavou finanční odměnu.

Přijímáme BAKALÁRSKÉ, MAGISTERSKÉ, RIGORÓZNÍ a DISERTAČNÍ práce věnované problematice lidských práv, obhájené od 1. 10. 2011 do 30. 9. 2012 na českých univerzitách.

Své práce nám můžete zasílat společně s přihláškou do 1. října 2012 na adresu soutez@llp.cz. Přihlášku a všechny potřebné informace najdete na webu soutěže www.llp.cz/diplomka. Slavnostní vyhlášení uspořádáme 13. prosince 2012 v rámci Týdne lidských práv v Brně.

Tešíme se na vaše příspěvky!

www.llp.cz/diplomka

Foto: SIFA

5) Recenze

Na břitvě svědomí a loajality

(recenze knihy Karel Kovanda: Zápasy o svědomí)

Jakub Janda

Útlá publikace o celkem 146 stranách přináší čistých sedmdesát stran rozhovoru autora s bezesporu nejvýraznějším karierním diplomatem samostatné České republiky – Karlem Kovandou. Matador, dnes čerstvě na odchůdku, popisuje nejen své působení jako český ambasador v Radě bezpečnosti OSN během genocidy ve Rwandě, na českém zastoupení při NATO během kontroverzního bombardování Bělehradu, ale též svých pět let v pozici nejvýše postaveného českého úředníka v byrokratickém aparátu Evropské komise.

Mezi lety 1993 a 1997 byl Kovanda českým zástupcem při OSN, když nejprve úspěšně prosadil českou kandidaturu do Rady bezpečnosti oproti Bělorusku, později si během dvouletého členství ČR v nejvyšším bezpečnostním orgánu světa dvakrát vyzkoušel měsíční předsednictví (po němž byl doslova „fyzicky vyčerpán“). Bohužel nerozpracovává svůj osobní náhled na paralýzu Rady bezpečnosti během genocidy ve Rwandě (byl prvním na půdě OSN,

kdo ji tak nazval, jak připomíná), pouze odkazuje na svou studii v odborném periodiku *Mezinárodní vztahy* [1]. Již v úvodu totiž autor rozhovoru poukazuje na Kovandovu diplomatickou zdrženlivost k některým otázkám - „*pro jejichž zveřejnění ještě nepřišel ten správný čas*“, interpretuje zpovídající Zbyněk Pavlačík. Při diskuzi o totalitních režimech přiklává velkou roli podpoře disidentů a vzpomíná na snídaně disidentů s francouzským prezidentem Mitterandem.

Druhou velkou štací a zkouškou ohněm bylo pro držitele doktorátu z M.I.T. zastupování České republiky v bruselské centrále NATO. Český diplomat se dostal pod palbu kritiky v době rozhodování Aliance o bombardování Bělehradu – hájí se, že veškeré informace o připravované kampani proti tehdejší Miloševičově Jugoslávii poskytoval Černínu v dostatečném rozsahu. Když se český kabinet nedokázal rychle rozhodnout, vzpomíná Kovanda, „*letadla Aliance čekala po půlnoci s nastartovanými motory ke startu na Bělehrad*“, než přijde souhlas z nočního zasedání Zemanovy vlády. Členem NATO, které rozhoduje konsenzuálně, byla tehdy Česká republika pouhých dvanáct dní.

Diplomat popisuje své zkušenosti, když přihlížel masakrům ve Rwandě a Srebrenici z pozice vysokého představitele státu a uzavírá knihu vyjádřením – „*některé věci člověk prostě udělat musí*“.

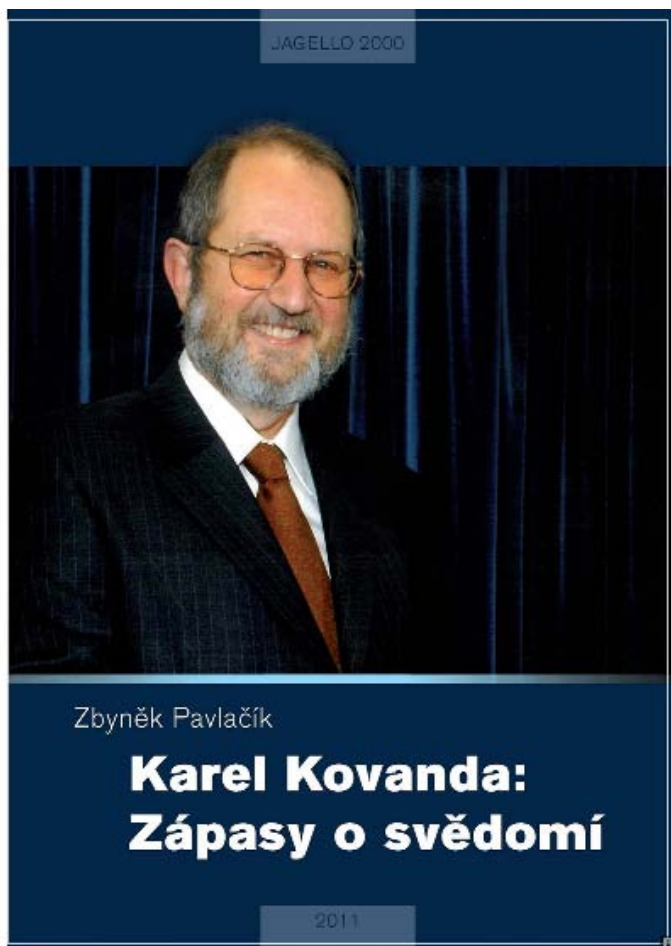
Knižní rozhovor je obsažnou sondou do každodenního života vysokého diplomata v českých podmínkách. Přestože Kovanda profesionálně nepouští svá ústa na špacír, publikace není jen omíláním teoretických pouček a nudných popisů, jak tomu často v pamětech profesionálních diplomatů bývá. Zkušený matador ukazuje čtenáři dění za plentou svými osobními postřehy i historkami, popisujícími například obrovské množství nutně absolvovaných recepcí během kandidatury ČR do Rady bezpečnosti OSN či osobní vztahy s ostatními představiteli států. Díky povaze knihy – rozhovoru a nikoliv monolitickému textu – tak není čtenář připraven o dynamiku vyprávění.

Karel Kovanda: Zápasy o svědomí, Zbyněk Pavlačík, vydalo Jagello v roce 2011 v Ostravě, ISBN: 978-80-904850-1-3.

Recenze vyšla v rozsáhlejší verzi v časopise *Mezinárodní politika* 6/2012

Poznámky

[1] Kovanda, K.: Česká republika v Radě bezpečnosti OSN, Genocida ve Rwandě. 1994, *Mezinárodní vztahy* 3/2004, s. 45-64.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Katarína Šipulová

Vážení čtenáři, tradiční monitoring lidskoprávně zaměřených příspěvků v českých a slovenských odborných periodických nechybí ani v letním čísle bulletinu. Okurková sezóna zdá se pro publikační vody neplatí. Celé sedmé letošní číslo Mezinárodní politiky bylo věnováno Africe, demokratizačním procesům a řešení konfliktů. Zajímavý přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se otázek vyhoštění a extradice přineslo Trestní právo (J. Čapek, Trestní právo č. 7-8/2012). Za zmínku určitě stojí i článek o vlivu předsudků a znalostí na rozhodování soudců (V. Lajsek, Právník č. 6/2012) či kritická letní nadšázka o právním rozměru českých pohádek (P. Slunečko, Trestní právo č. 7-8/2012). Přijeme příjemné čtení!

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Bílková, V.: Malý velký muž – Antonio Cassese a (de)formování mezinárodního práva. Právník č. 6/2012.
- Čapek, J.: Pilotní rozsudky Evropského soudu pro lidská práva v trestních věcech. Trestní právo č. 7-8/2012.
- Hanzlíčková, L.: Africký soud pro práva člověka a národů. Mezinárodní politika č. 7/2012.
- Komentovaný rozsudek Věc Eremiášová a Pechová proti České republice. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva č. 4/2012.
- Malíř, J.: Mimosmluvní odpovědnost EU: dekonstrukce jednoho institutu. Právník č. 6/2012.
- Valachová, I.: Mezinárodní únosy dětí (1. část). Justičná revue č. 6-7/2012.
- Zbiral, R.: Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhocenou situaci. Jurisprudence č. 6/2012.

Vnitrostátní právo

- Berhotyová, E.: Změny v právně úpravě cudzincov. Justičná revue č. 6-7/2012.

- Čapek, J.: Vyhoštění a extradice ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Trestní právo č. 7-8/2012.
- Dzurdzík, M.: Zarátavanie zadržania do výkonu trestu odňatia slobody. Justičná revue ř. 6-7/2012.
- Hejduk, M.: Problematika náhradního mateřství de lege ferenda. Trestní právo č. 7-8/2012.
- Lyčka: Costa a Cifone: Zákaz ochrany postavení stávajících držitelů herních licencí. Komentář. Jurisprudence č. 6/2012.
- Macejková, I.: K ústavnej konformite tzv. zásady „trikrát a dost“. Trestní právo č. 7-8/2012.
- Nonnemann, F.: Právní úprava ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku a její vztah k ochraně osobních údajů. Právní rozhledy č. 13-14/2012.
- Slunečko, P.: Nešťastné pohádky. Trestní právo č. 7-8/2012.
- Ústavní soud České republiky: Předběžné opatření o úpravě styku nezletilého dítěte s mužem, jehož otcovství je dosud sporné. Soudní rozhledy č. 7-8/2012.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Fiala, V.: Politická krize v Mali: konec demokratizačního procesu? Mezinárodní politika č. 7/2012.
- Fulnečková, P.: Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe. Mezinárodní politika č. 7/2012.
- Hesová, Z.: Znamená převzetí moci islamisty v Tunisku a Egyptě konec politického islámu? Mezinárodní politika č. 8/2012.
- Horák, J.: Soukromé vojenské společnosti v Angole a Sieře Leone. Mezinárodní politika 7/2012.
- Kárníková, A.: DO They Actually Matter? The Impact of NGOs on the European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR). Perspectives 1/2012.
- Lajsek, V.: Vliv Vorwissen, Vorverständnis a hunch theory na rozhodování soudců. Právník č. 6/2012.
- Pěcha, F.: K myšlenkám Benedikta XVI. O základech svobodného právního státu. Právní rozhledy ř. 15-16/2012.
- Ptáčnicková, I.: Postavení žen v Demokratické republice Kongo. Mezinárodní politika 7/2012.
- Stuchlíková, Z.: Mezinárodní sankce vůči Íránu: dosavadní vývoj, úspěchy a selhání. Mezinárodní politika č. 8/2012.
- Výborný, Š.: Konceptualizace bránící se demokracie. Právník č. 5/2012.

Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Adresa redakce Hubert Smekal, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika
tel. 549 498 264 | **e-mail** hsmekal@fss.muni.cz | **webové stránky** www.iips.cz
Redakční rada Hubert Smekal (editor), Lukáš Hoder, Ladislav Vyhnánek,
Linda Janků, | **ISSN** 1804-2392.